

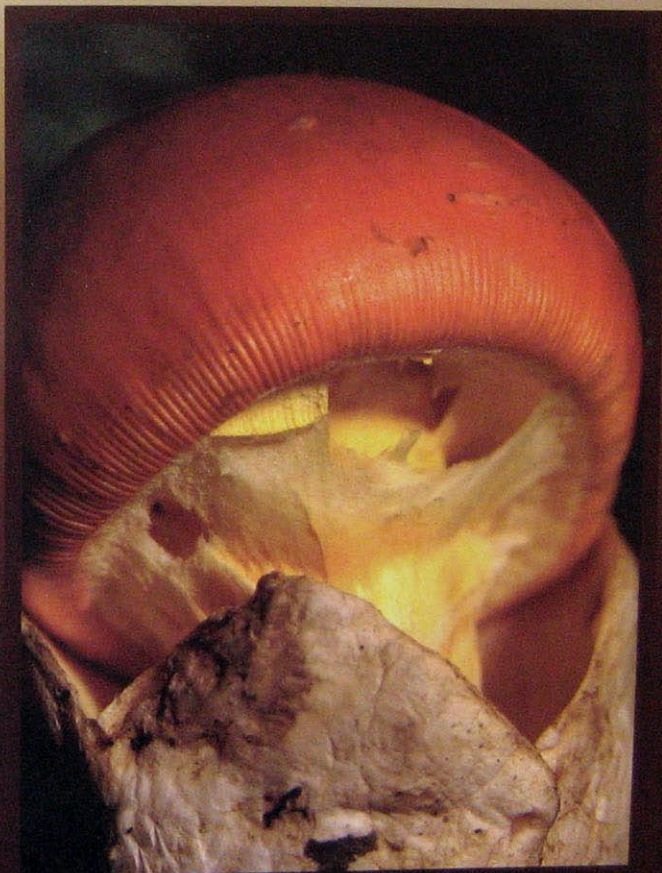
Svet gljiva

The World of Mushrooms

ISSN 1450-6203
UDK 582.639

Godina: VII Broj: 14

GLJIVARSKI GLASNIK Izdanje MIKOLOŠKOG DRUŠTVA SRBIJE

Svet gljiva

The World of Mushrooms

Godina VII * Broj 14 * Jesen, 2002. * Beograd, Srbija

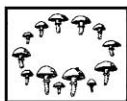
ISSN 1450 - 6203 UDK 582 (635)

GLJIVARSKI GLASNIK

Izdanje Mikološkog društva Srbije

Prvi broj je izašao 26. decembra 1996. godine

Izlazi četiri puta godišnje

Savet glasnika:

dr Jelena Vukojević, dr Milorad Stojanović,

dr Veljko Todorović, dr Jelena Blaženčić i

dr Mirko Ivanović

Uredništvo:

Vojislav DONIĆ, Ibrahim HADŽIĆ,

Mirjana DAVIDOVIĆ, dr Miomir NIKŠIĆ, Željko ŽIŽAK

Glavni urednik:

Boris IVANČEVIĆ

Adresa redakcije:

<http://www.fungi.co.yu/you-fungi>

Zemaljska adresa:

Prirodnjački muzej (za svet gljiva)

Njegoševa 51, 11000 Beograd

tel. 011/344-21-47, fax: 011/344-22-65

Uslužni telefon redakcije:

011/533-0981 (utorkom, 17.00 - 19.00)

Naslovna strana *Amanita caesarea*. Foto: Boris Ivančević

Zabranjeno je svako umnožavanje
ili korišćenje ove publikacije bez odobrenja izdavača

Reč urednika

Konačno je pred nama novi *Svet gljiva*. Do kašnjenja broja došlo je zbog spleta nepovoljnih okolnosti koje su, nadam se, sada za nama. Taj isti nepredvidljivi splet (ili: *This mortal coil*, kako bi rekao jedan veliki pisac čiji stihovi o gljivama su na stranama koje slede) donosi nam i tekst koji je u graničnim oblastima sveta gljiva, Dakle šta se sve dešava kad odjeci neobičnih događaja iz nekog drugog sveta dosegnu Zemlju. Sve ovo će vam biti jasnije kad pročitate SF priču "Bez crvene" renomiranog domaćeg pisca naučne fantastike Radmila Anđelkovića. Dodirna tačka su naravno - gljive, a vašoj oceni prepuštamo maštanje o skraćivanju i razvlačenju spektra elektromagnetnog zračenja.

Osim što dodiruje naučnu fantastiku *Svet gljiva* se prostire i kroz druge predele (nenaučne) fantastike, ili fantazije. Dakle, kako su naučnici u osamnaestom i devetnaestom veku fantazirali o poreklu vilinskih prstenova i o nekim navikama vilinskih stvorenja. Ili kako naše novine u dvadeset prvom veku nalaze "dokaze" o poseti letećih tanjira Šumadiji.

O velikom broju gljivarskih izložbi koje su održane u proteklom periodu možda i nije tako zanimljivo čitati, mnogo je primamljivije bilo posetiti ih. Međutim, izveštaji sa ovih izložbi su možda jedini, i veoma važan trag o brojnim retkim i uopšte sakupljenim vrstama, od kojih su mnoge po prvi put kako-tako zabeležene za područje Srbije. Već je vreme da se načini novi inventar vrsta makromiceta koje su nađene kod nas, spisak iz 1993. godine, objavljen u ovom broju *Sveta gljiva* je već prilično zastareo.

Prepuštamo vama da otkrijete još ponešto što donose naredne strane, verujemo da je vredno istraživanja.

Sadržaj:

Fungi

Retke gljive iz naših krajeva; Mirjana Davidović.....	3
Zabeležene vrste makromiceta u Srbiji i Crnoj Gori do 1993. godine; Boris Ivančević.....	7
Gljive priobalja Tise, sakupljene 2001. godine kao indikatori zagađenja teškim metalima; Miomir Nikšić i Anita Klaus.....	11
Vrzino kolo i vilinski prstenovi; Boris Ivančević	15
Sa gljivarske staze - Iz vilinskih kola u miris s plotne; Milosav Tešić.....	23

Iskustvo

Iz Gljivarske beležnice; Ibrahim Hadžić.....	26
--	----

Portret

<i>Amanita caesarea</i>	30
-------------------------------	----

Prikaz

Mycologia Montenegrina, treći broj (Ibrahim Hadžić)	32
Nova knjiga domaćeg autora: Gljive jestive i otrovne; Mišo Filka (Mirjana Davidović).....	35
Ugroženost i zaštita gljiva u Crnoj gori, Makedoniji i Hrvatskoj; Branislav Perić, Mitko Karadelev i Zdenko Tkalčec (dr Aleksandar Krapež).....	37

Itd

Izveštaji sa izložbi gljiva; Mirjana Davidović	
Kraljevo	39
Banja Koviljača.....	41
Sremski dani gljiva	42
Dani gljiva na valjevskim planinama: A. Tepavčević i B. Šešelja.....	44
Nova vrsta gljive za Srbiju <i>Pluteus variabilicolor</i> Babos Siniša Radić i Nada Lazić	48
Bukovača - zimska gljiva od ognjene Marije do Svetoga Ilije u "grofoviji sremskoj;" Nikola Nakaradić	49
<i>Ganoderma lucidum</i> na oktobarskim susretima zdravstvenih radnika srbije; Mirjana Pjević	51
Bez crvene; Radmilo Anđelković	52

RETKE GLJIVE IZ NAŠIH KRAJEVA

Mirjana DAVIDOVIĆ

Boraveći na Fruškoj Gori, tačnije na Stražilovu početkom jula 2001. godine, našla sam i determinisala dve zanimljive vrste, koje do sada nisu zabeležene za naše prostore. Prva je *Limacella ochraceolutea*, a druga *Volvariella pusilla*.

Limacella ochraceolutea Orton: Gljiva pripada sekciji *L. illinita*. Žutooker boje su i šešir i drška, listići su krem žućkasti. Cela gljiva je u mladosti prekrivena oker žućkastom, lepljivom, sluzavom, prozirnom masom. Prečnik šešira nadenih primeraka je bio od 5-7cm. Otprilike, tolika je bila i dužina drške. Razvijeni primerci izrazito mirišu na brašno ili krastavce. Spore su 3-5x4-5µm, u masi bele. Kurtekis je navodi kao veoma retku vrstu (R. Courtecuisse: Guide des Champignons de France et d'Europe). Determinaciju je izvršila autor ovog članka, a mikroskopiju je uradio Dragan Radnović, asistent na Biološkom fakultetu u Novom Sadu. Sačuvan je eksikat i načinjena fotografija.

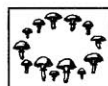
Volvariella pusilla (Pers:Fr) Singer: Gljiva pripada sekciji sitnih vrsta ovoga roda. Veličina

šešira i drške su oko 3cm. Gljiva je sivkastobele boje, ružičastih slobodnih listića, izlazi iz malene volve koja se podeli na četiri kraka. Spore su jajaste, 6,5x6µm, u masi prah spora je ružičast. Sačuvan je eksikat i gljiva je fotografisana.

Amanita queletii* var. *francheti (Boud) je nađena na području Beograda. Gljiva pripada sekciji *A. excelsa*. Tipska vrsta ima šešir smeđe boje, a kod var. *francheti* dominiraju žućkastooker tonovi. Kao što *A. rubescens* na oštećenim mestima dobija vinske tonove, tako ova požuti blago po površini drške. Kasnije ta boja postaje prljavobelo do svetlo smeđa. Ostale morfološke odlike se slažu sa tipičnom vrstom i ostalima iz ove sekcije.

Vrstu *A. queletii* je za područje Hrvatske zabeležio R. Božac. U Srbiji ova vrsta je prvi put pronađena 1999. u Bojčinskoj šumi i nalaz je ponovljen sredinom jula 2001 na istoj lokaciji, od strane autora

Fungi

teksta. Urađena je mikroskopija na Poljoprivrednom Fakultetu u Beogradu (Anita Klaus). Sačuvan je eksikat i gljiva je fotografisana. Tokom jeseni ovu smo vrstu videli i na izložbama gljiva u Krajevju i na Divčibarama.

Volvariella bombycina* var. *flaviceps (Murr) R. Sch. je još jedna zanimljiva vrsta u okolini Beograda, koju je pronašla Anita Klaus i dala mi da je fotografisam. Kurtekis je u već navedenoj knjizi označava kao veoma retku. Osim žute boje, sve ostale karakteristike se poklapaju sa tipičnom vrstom. Na žalost, eksikat se nije održao, s obzirom na kišno proleće kada je gljiva nađena, ali postoji fotografija kao dokument.

Zahvaljujući entuzijazmu ljudi iz Banje Koviljače uspela sam tokom leta 2001. godine da otkrijem dve vrste gljiva, do tada ne zabeležene za naše područje. To su *Dictyophora duplicata* i *Boletus dupainii*.

Dictyophora duplicata (Bosc) Ed. Fischer in Sacc.: gljiva pripada redu *Phallales*. Nađena su dva primerka 16.06.2001. na padinama Gučeva u dosta lošem stanju u hrastovoj šumi. Gljiva ima sve morfološke odlike kao i

Limacella ochraceolutes Orton

Volvariella pusilla (Pers:Fr) Singer

Amanita queletii var. *francheti* (Boud)

Volvariella bombinata var. *flaviceps*
(Murr) R.Sch.

Dictyophora duplicata (Bosc)
Ed.Fischer in Sacc.

Boletus dupainii Boudier

Phallus impudicus, jedino se ispod šešira prostire jedna mrežasta suknjica, koja donekle pokriva dršku. Mikroskopija nije mogla biti urađena s obzirom da je gleba sa šešira već bila sprana. Sačuvan je eksikat kao dokaz i gljiva je fotografisana.

Boletus dupainii Boudier: ovaj lepi, krvavocrveni vrganj je tipično južnjačka vrsta. Sav je u tonovima kombinacije crveno i žuto. Plodište je takođe kvavocrveno. Drška je žuta, prekrivena crvenim tačkicama. Izuzetno retko se javlja na vrhu drške mrežica, takođe crvena. Na dodir plodno telo snažno poplavi, a nakon izvesnog vremena dodirnuti mesta dobijaju crvenosmeđe tonove. Na preseku, takođe plavi. Meso je inače živo-žute boje. Spore su 12-17x5-8µm. Nađena su dva primerka u okolini Loznice, u predgorju planine Cer u grabovoj šumi južne ekspozicije. Ova lepa gljiva navedena je u više priručnika kao veoma retka vrsta. Primerci su fotografisani, a sačuvan je i eksikat.

Boletus rhodopurpureus Smotlacha. grabova šuma ispod Cera nam je letos podarila još jedan retki vrganj. Karakteristike nađenih primeraka najviše

odgovaraju opisu ove vrste koji je dao Kurtakis. To su visoke gljive, masivnih šešira boje lilaružičaste. Drška im je žuta, prekrivena crvenom mrežicom. Na dodir postaju crno-plave. Plodište može, ali ne mora biti, naranžasto. Boja plodišta nadenih primeraka bila je jarko žuta. Gljiva je fotografisana i sačuvan je eksikat.

Ova sezona je bila naklonjena retkim vrstama. Viđene su po prvi put na izložbama gljiva sledeće vrste: crvenjača-*Cortinarius orellanus*, maglen-*Albatrellus pes-caprae*, *Paxillus panuoides*, *Hohenbuehelia rickenii*, *Nictalis agaricoides*, veštičije srce-*Clathrus ruber*, polipovka-*Clathrus archeri*, mirisni vrganj-*Boletus fragrans*, crnozelena koprenka-*Cortinarius atrovirens*,

Gyromitra infula

Hygrocybe cocineocrenata, *Cantharellus friesii*. Takođe smo, zahvaljujući tandemu Petronić-Lazić, članovima MDS, imali prilike da vidimo i neke tipično planinske vrste sa Kopaonika, kao što su *Gyromitra infula*, *Cortinarius violaceus*, *Calocera viscosa*.

Boletus rhodopurpureus Smotlacha

Sa svakim izlaskom na teren treba imati na umu da su prostori Srbije slabo istraženi i da nas verovatno još mnogo otkrića očekuje narednih sezona.

**ZABELEŽENE VRSTE MAKROMICETA
U SRBIJI I CRNOJ GORI
DO 1993. GODINE**
Boris IVANČEVIĆ

Iako pretpostavljamo da na teritoriji SRJ Jugoslavije raste više hiljada vrsta makromiceta, zvanično je do kraja 1992. godine, kada je Mikološko društvo Srbije počelo sa radom, bilo zabeleženo tek nešto oko 650 vrsta. Pregledom celokupne naučne literature koja se odnosi na ovo područje, objavljene od polovine devetnaestog veka pa do 1993. godine u domaćim i stranim naučnim publikacijama, i pregledom jednog dela mikološke zbirke Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, autor ovog teksta je načinio spisak do tada zabeleženih vrsta makromiceta. Vrste koje se pominju u jugoslovenskim popularnim priručnicima, npr. Božac, R. (1984): 600 gljva naših krajeva. Mladost, Zagreb ili Focht, I. (1979): Gljive Jugoslavije. Nolit, Beograd, i u sličnim publikacijama, nisu uzimane u obzir jer se ne navode precizni podaci o tome gde su i da li su uopšte prikazane vrste pronađene kod nas, kada, u kojim se

zbirkama čuvaju eksikati itd, a što je neophodno za naučnu verifikaciju nalaza. Takođe, usmena kazivanja o nalazima određenih vrsta obično nisu mogla biti prihvaćena kao validan podatak.

Od 1993. do danas pronađeno je puno novih vrsta, ali još uvek ne postoji sređen i publikovan spisak. Nažalost, veliki broj nalaza u međuvremenu je ostao nedokumentovan, i zato se neće naći na novoj listi zabeleženih vrsta nakon 1993. Da se to više ne bi događalo pokrenut je projekat Mikološkog društva Srbije "Inventarizacija makromiceta Srbije".

Zbog ograničenog obima *Sveta gljiva*, ovde je naveden samo osnovni spisak, lista naučnih imena, bez navođenja pojedinačnih izvora podataka, lokaliteta na kojima su primerci pronađeni, sinonima pod kojima su vrste originalno navedene u literaturi itd.

Agaricus abruptibulbus, *Agaricus arvensis*, *Agaricus campestris*, *Agaricus haemorrhoidarius*,
Agaricus macrosporus, *Agaricus nivescens*, *Agaricus silvaticus*, *Agaricus silvicola*, *Agaricus*
xanthoderma, *Agrocybe paludosa*, *Agrocybe praecox*, *Albatrellus confluens*, *Albatrellus ovinus*,
Albatrellus pescaprae, *Albatrellus cristatus*, *Aleuria aurantia*, *Aleurodiscus amorphus*,
Aleurodiscus disciformis, *Aleurodiscus villosus*, *Amanita caesarea*, *Amanita citrina*, *Amanita*
echinocephala, *Amanita livido-palescens*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina*, *Amanita*
phalloides, *Amanita rubescens*, *Amanita strobiliformis*, *Amanita umbrinolutea*, *Amanita vaginata*,
Amanita verna, *Amylocorticium canadense*, *Amyloporiella flava*, *Amylostereum laevigatum*,
Anellaria semiovata, *Anomoporia myceliosa*, *Armillaria mellea*, *Astraeus hygrometricus*,
Athelopsis subinconspicua, *Aurantioporus croceus*, *Aurantioporus fissilis*, *Auricularia auricula-*
judaea, *Auricularia mesenterica*, *Auriporia aurulenta*, *Baeospora myriadophylla*, *Battarea*
phalloides, *Bjerkandera adusta*, *Boletus aereus*, *Boletus appendiculatus*, *Boletus calopus*, *Boletus*
edulis, *Boletus erythropus*, *Boletus impolitus*, *Boletus luridus*, *Boletus pachypus*, *Boletus queletii*,
Boletus reticulatus, *Boletus satanas*, *Bondarzewia montana*, *Botryobasidium botryosum*,
Botryobasidium pruinautum, *Bovista nigrescens*, *Bovista plumbea*, *Bovistella puludosa*, *Bulgaria*
inquinans, *Byssomerulius corium*, *Calocera cornea*, *Calocera viscosa*, *Calocybe georgii*, *Calvatia*
excipuliformis, *Camarophyllum russcoriaceus*, *Cantharellus albidus*, *Cantharellus cibarius*,
Cantharellus tubaeformis, *Catathlasma imperiale*, *Ceraceomyces borealis*, *Ceriporiopsis*
glivescens, *Cerrina unicolor*, *Chaetocalathus craterellus*, *Chaetoporellus latitans*, *Chaetoporus*
nitidus, *Chlorosplenium aeruginaceus*, *Chroogomphus rutilus*, *Clathrus ruber*, *Clavaria*
coralloides, *Clavaria mucida*, *Clavaria pallida*, *Clavaria rugosa*, *Clavariadelphus ligula*,
Clavariadelphus pistillaris, *Clavulina amethystina*, *Clavulina cinerea*, *Clavulina cristata*,
Climacocystis borealis, *Climacodon pulcherrimus*, *Climacodon septentrionalis*, *Clitocybe*
angustissima, *Clitocybe dealbata*, *Clitocybe geotropa*, *Clitocybe gibba*, *Clitocybe gilva*, *Clitocybe*
insudibuliformis, *Clitocybe inversa*, *Clitocybe nebularis*, *Clitocybe odora*, *Clitocybe phillophilla*,
Clitocybe rivulosa, *Clitocybe tornata*, *Clitopilus prunulus*, *Collybia acervata*, *Collybia butyracea*,
Collybia confluens, *Collybia dryophila*, *Collybia fusipes*, *Collybia hariolorum*, *Collybia peronata*,
Collybia tuberosa, *Coltricia perennis*, *Columnocystis abietina*, *Conocybe tenera*, *Coprinus*
atramentarius, *Coprinus comatus*, *Coprinus disseminatus*, *Coprinus domesticus*, *Coprinus*
ephemerus, *Coprinus fimentarius*, *Coprinus lugopus*, *Coprinus micaceus*, *Coprinus niveus*,
Coprinus picaceus, *Coprinus truncorum*, *Coriolellus cervinus*, *Coriolellus serialis*, *Coriolus*
hirsutus, *Coriolus pergamenus*, *Coriolus pubescens*, *Coriolus versicolor*, *Corticium calceum*,
Corticium putaneum, *Corticium sambuci*, *Cortinariopsis camurus*, *Cortinariopsis praestans*, *Cortinariopsis*
traganum, *Cortinariopsis trivialis*, *Cortinariopsis varius*, *Cortinariopsis violaceus*, *Craterellus*
cornucopioides, *Creolophus cirrhatus*, *Crepidotus applanatus*, *Crepidotus haustellaris*, *Crepidotus*
mollis, *Crepidotus serbicus*, *Crepidotus sphaerosporus*, *Crimpellia stipitaria*, *Crucibulum laeve*,
Cudonia circinans, *Cyathus olla*, *Cyathus scutellarius*, *Cyathus striatus*, *Cyathus vernicosus*,
Cystoderma carcharias, *Cystoderma cinnabarinum*, *Cystostereum murrayi*, *Dacrymyces stillatus*,
Daedalea aurea, *Daedalea biennis*, *Daedalea cinerea*, *Daedalea confragosa*, *Daedalea quercina*,
Daldinia concentrica, *Datronia mollis*, *Dentipellis fragilis*, *Dermocybe cinnamomea*, *Dermocybe*
phoenicea, *Diatrype disciformis*, *Dichomitus squalens*, *Dryodon coralloides*, *Eichleriella*
spinulosa, *Endoptychum agaricoides*, *Entoloma helodes*, *Entoloma lividus*, *Entoloma sericeum*,
Exidia glandulosa, *Exidiopsis calcea*, *Fibuloporia donkii*, *Fistulina hepatica*, *Flammulina*
velutipes, *Fomes annosus*, *Fomes fomentarius*, *Fomitopsis cytisina*, *Fomitopsis pinicola*,
Fomitopsis rosea, *Funalia gallica*, *Galerella conocephala*, *Galerina marginata*, *Galerina*
mutabilis, *Ganoderma adpersum*, *Ganoderma applanatum*, *Ganoderma carnosum*, *Ganoderma*
lucidum, *Ganoderma resinaceum*, *Geastrum fibriatum*, *Geastrum floriforme*, *Geastrum nanum*,
Geastrum quadrifidum, *Geastrum triplex*, *Geopetalum carbonarium*, *Gerranema chrysophyllum*,
Gloeocystidiellum ochraceum, *Gloeophyllum abietinum*, *Gloeophyllum odoratum*, *Gloeophyllum*

saepiarium, Gloeophyllum trabeum, Gloeoporus pamocinctus, Gomphidius glutinosus, Guepiniopsis buccina, Gymnopilus bellulus, Gymnopilus sapineus, Gyromitra esculenta, Gyromitra mcknightii, Gyromitra perlata, Gyroporus castaneus, Gyroporus cyanescens, Hapalopilus rutilans, Hebeloma crustuliniforme, Helvella crispa, Helvella elastica, Helvella infula, Helvella lacunosa, Hericium coralloides, Hericium erinaceus, Hericium ramosum, Heterobasidion annosus, Hirshioporus abietinus, Hirshioporus fuscoviolaceus, Hirshioporus pergamenus, Hydnellum conrescens, Hydnum cirrhatum, Hydnum repandum, Hygrocybe cantharellus, Hygrocybe coccineocrenata, Hygrocybe conica, Hygrocybe miniata, Hygrocybe punicea, Hygrophorus chrysodon, Hygrophorus cossus, Hygrophorus eburneus, Hygrophorus hypothecius, Hygrophorus pudorinus, Hymenochaete cinnamomea, Hymenochaete cruenta, Hymenochaete fuliginosa, Hymenochaete mougeotii, Hymenochaete rubiginosa, Hyphoderma praetermissum, Hyphoderma radula, Hyphodermella corrugata, Hyphodontia paludosa, Hyphodontia sambuci, Hypholoma capnoides, Hypholoma fasciculare, Hypholoma sublateralium, Hypoxylon fragiforme, Hypoxylon fuscum, Hypoxylon mediterraneum, Incrustoporia ischulymica, Inocybe fastigiata, Inocybe geophylla, Inocybe maculata, Inocybe patouillardii, Inonotus cuticularis, Inonotus dryades, Inonotus dryophilus, Inonotus hispidus, Inonotus nodulosus, Inonotus radiatus, Inonotus rheades, Inonotus tamaricis, Irpex canescens, Irpex fusco-violaceus, Irpex lacteus, Ischnoderma benzoinum, Ischnoderma resinosum, Kuhneromyces mutabilis, Laccaria amethystina, Laccaria laccata, Lactarius blennius, Lactarius chrysorrheus, Lactarius circellatus, Lactarius comphoratus, Lactarius deliciosus, Lactarius deterrimus, Lactarius flexuosus, Lactarius helvus, Lactarius lignyotus, Lactarius lilacinus, Lactarius mitissimus, Lactarius necator, Lactarius pergamenus, Lactarius piperatus, Lactarius quietus, Lactarius rufus, Lactarius scrobiculatus, Lactarius subdulcis, Lactarius torminosus, Lactarius trivialis, Lactarius uvidus, Lactarius vellereus, Lactarius vietus, Lactarius volemus, Laetiporus sulphureus, Langermannia gigantea, Laxitextum bicolor, Leccinum duriusculum, Leccinum griseum, Leccinum scabrum, Leccinum versipelle, Lentinellus cochleatus, Lentinellus omphalodes, Lentinus cyathiformis, Lentinus lepideus, Lentinus resinaceus, Lenzites abietina, Lenzites betulina, Lenzites reichardtii, Lenzites variegata, Leotia lubrica, Lepiota bucknallii, Lepiota clypeolaria, Lepiota cristata, Lepiota erminea, Lepiota naucina, Lepista glaucocana, Lepista nuda, Lepista personata, Leptoglossum tremulum, Leucogyrophana pseudomollusca, Leucopaxillus gentianeus, Limacella glioderma, Lopharia spadicea, Lycoperdon caelatum, Lycoperdon echinatum, Lycoperdon ericetorum, Lycoperdon favosum, Lycoperdon molle, Lycoperdon perlatum, Lycoperdon pratense, Lycoperdon pusillum, Lycoperdon pyriforme, Lycoperdon spadiceum, Lycoperdon umbrinum, Macrolepiota excoriata, Macrolepiota procera, Macrolepiota rhacodes, Marasmiellus albuscorticis, Marasmiellus ramealis, Marasmius alliaceus, Marasmius androsaceus, Marasmius bulliardii, Marasmius cohaerens, Marasmius epiphyllus, Marasmius hudsonii, Marasmius oreades, Marasmius rotula, Marasmius scorodonius, Marasmius splachnoides, Melanoleuca grammopodia, Melanoleuca striptices, Melastizia chateri, Meripilus giganteus, Merulia tremellosus, Micromphale foetidum, Micromphale perforans, Mittrula paludosa, Morchella elata, Morchella rotunda, Morchella vulgaris, Mutinus caninus, Mycena alcalina, Mycena amicata, Mycena aurantiomarginta, Mycena crocata, Mycena galericulata, Mycena galopoda, Mycena haematopus, Mycena inclinata, Mycena polygramma, Mycena pura, Mycena renatii, Mycena rosea, Mycena rosella, Mycena tintinabulum, Mycena viscosa, Mycena vitilis, Mycenastrum corium, Naucoria subconspersa, Nectria cinnabarina, Octaviania asterosperma, Odontia fimbriata, Odontia hirta, Ombrophila faginea, Omphalotus olearius, Osmoporus odoratus, Otidea auricula, Otidea leporina, Otidea onotica, Oudemansiella longipes, Oudemansiella mucida, Oudemansiella playphylla, Oudemansiella radicata, Oxyporus populinus, Panellus stipticus, Paneolus acuminatus, Paneolus sphintrinus, Panus conchatus, Panus foetens, Panus rudis, Panus tigrinus, Paxillus atromentosus, Paxillus involutus, Paxina sulcata, Peniophora incarnata, Peniophora lycii, Peniophora meridionalis,

Peniophora picea, *Peniophora quercina*, *Peziza aurantia*, *Peziza badia*, *Peziza coccinea*, *Peziza leporina*, *Peziza vesiculosa*, *Phallus impudicus*, *Phellinus conchatus*, *Phellinus hartigii*, *Phellinus igniarius*, *Phellinus laevigatus*, *Phellinus nigricans*, *Phellinus nigrolimitatus*, *Phellinus pini*, *Phellinus punctatus*, *Phellinus ribis*, *Phellinus rimosus*, *Phellinus robustus*, *Phellinus salicinus*, *Phellinus torulosus*, *Phellinus tuberculatus*, *Pheoleptia aurea*, *Phlebia radiata*, *Pholiota adiposa*, *Pholiota angustipes*, *Pholiota aurivella*, *Pholiota carbonaria*, *Pholiota heteroclita*, *Pholiota squarrosa*, *Pholiotina blattaria*, *Piptoporus betulinus*, *Pleurocybella porrigens*, *Pleurodon auriscalpium*, *Pleurotus cornucopiae*, *Pleurotus dryinus*, *Pleurotus ostreatus*, *Pleurotus pulmonarius*, *Plicaria badia*, *Plicaria violacea*, *Pluteus cervinus*, *Pluteus nanus*, *Pluteus romellii*, *Podofomes trogii*, *Podostroma alutaceum*, *Polyporus alveolaris*, *Polyporus amorphus*, *Polyporus arcularius*, *Polyporus badius*, *Polyporus braunii*, *Polyporus brumalis*, *Polyporus confluens*, *Polyporus fumosus*, *Polyporus hispidus*, *Polyporus intybaceus*, *Polyporus squamosus*, *Polyporus varius*, *Polystictus perennis*, *Polystictus pergamenus*, *Poria lindbladii*, *Porpyrellus pseudoscaberrimus*, *Psathyrella candolleana*, *Psathyrella hydrophila*, *Pseudoclitocybe cyathiformis*, *Pseudohydnum gelatinosum*, *Psilocybe coprophylla*, *Psilocybe cyanescens*, *Psilocybe serbica*, *Pulcherricium caeruleum*, *Pycnoporellus alboluteus*, *Pycnoporellus fibrillosus*, *Pycnoporellus fulgens*, *Pycnoporus cinnabarinus*, *Ramaria abietina*, *Ramaria aurea*, *Ramaria botrytis*, *Ramaria flava*, *Ramaria formosa*, *Resinicium bicolor*, *Resupinatus applicatus*, *Resupinatus cyphelliformis*, *Resupinatus unguicularis*, *Rickenella fibula*, *Rigidoporus latemarginatus*, *Rigidoporus obtusus*, *Rigidoporus sanguinolentus*, *Rigidoporus ulmarius*, *Rigidoporus undatus*, *Russula adusta*, *Russula aeruginea*, *Russula alutacea*, *Russula atropurpurea*, *Russula aurata*, *Russula chloroides*, *Russula cyanoxantha*, *Russula delicata*, *Russula emetica*, *Russula fellea*, *Russula foetens*, *Russula furcata*, *Russula grisea*, *Russula integra*, *Russula luteotacta*, *Russula nigricans*, *Russula ochroleuca*, *Russula olivacea*, *Russula paludosa*, *Russula parazurea*, *Russula pectinata*, *Russula pseudodelicata*, *Russula queletii*, *Russula romellii*, *Russula rosacea*, *Russula sanguinea*, *Russula sardonia*, *Russula serotina*, *Russula turci*, *Russula velenovskyi*, *Russula vesca*, *Russula violacea*, *Russula virescens*, *Russula vitellina*, *Sarcodon imbricatus*, *Schizophora paradoxa*, *Schizophyllum commune*, *Scleroderma aurantium*, *Scleroderma geaster*, *Scleroderma verrucosum*, *Scutellinia scutellata*, *Scytinostroma portentosum*, *Septobasidium orbiculare*, *Septobasidium quercinum*, *Skeletocutis amorpha*, *Spongipellis galactinus*, *Spongipellis litschaueri*, *Spongipellis pachydon*, *Spongipellis spumeus*, *Sprassis crispa*, *Stereum fasciatum*, *Stereum fustulosum*, *Stereum gausapatum*, *Stereum hirsutum*, *Stereum insignitum*, *Stereum purpureum*, *Stereum reflexulum*, *Stereum rufum*, *Stereum rugosum*, *Stereum sanguinolentum*, *Stereum spadiceum*, *Strobilomyces floccopus*, *Strobilurus esculentus*, *Stropharia aeruginosa*, *Stropharia coronilla*, *Stropharia luteo-nitens*, *Stropharia semiglobata*, *Stropharia squamosa*, *Suillus bovinus*, *Suillus granulatus*, *Suillus luteus*, *Suillus piperatus*, *Thelephora corraloides*, *Trametes gibbosa*, *Trametes hispida*, *Trametes ljubarskyi*, *Trametes mollis*, *Trametes pergamena*, *Trametes suaveolens*, *Trametes trogii*, *Trametes unicolor*, *Trametes zonata*, *Tremella foliacea*, *Tremella mesenterica*, *Tremellodon gelatinosus*, *Tremiscus helvelloides*, *Tricholoma albobrunneum*, *Tricholoma atrosquamosum*, *Tricholoma flavovirens*, *Tricholoma imbricatum*, *Tricholoma portentosum*, *Tricholoma saponaceum*, *Tricholoma sculpturatum*, *Tricholoma sulphureum*, *Tricholoma terreum*, *Tricholoma tigrinum*, *Tricholomopsis decora*, *Tricholomopsis ornata*, *Tricholomopsis rutilans*, *Truncospora ochroleuca*, *Tubaria pellucida*, *Tuber aestivum*, *Tuber melanosporum*, *Tulostoma brumosum*, *Tulostoma fimbriatum*, *Tulostoma squamosum*, *Tylophilus felleus*, *Typhula placorrhiza*, *Tyromyces caesius*, *Tyromyces chioneus*, *Tyromyces fragilis*, *Tyromyces gloecystidiatus*, *Tyromyces kmetii*, *Ustulina deusta*, *Xzaria effusata*, *Vascellum depressum*, *Volvariella bombycina*, *Volvariella speciosa*, *Vuilleminia comedens*, *Xanthochrous hispidus*, *Xanthochrous obliquus*, *Xerocomus badius*, *Xerocomus chrysenteron*, *Xerocomus parasiticus*, *Xerocomus subtomentosus*, *Xylaria hypoxylon*, *Xylaria polymorpha*, *Xylobolus frustulatus*.

GLJIVE PRIOBALJA TISE, SAKUPLJENE 2001. GODINE, KAO INDIKATORI ZAGADJENJA TEŠKIM METALIMA

Mushrooms collected in 2001 as indicator of accumulation of heavy metals in Tisa river basin.

Miomir NIKŠIĆ i Anita KLAUS

Katedra za Tehnološku mikrobiologiju, Poljoprivredni fakultet, Beograd

Abstract

Serbian Mycological Society, in cooperation with non governmental organization Regional Environmental Centre for Eastern Europe (REC) continues monitoring accumulation of heavy metals in fruit body of mushrooms in Tisa river basin. This study contains the results of two surveys in spring and autumn 2001. After two years the content of metals in fungi were still very high. But we found that the content of almost all metals and especially Pb and Fe were several times higher in autumn compared with spring 2001, which means emission of new quantities of heavy metals in river, but this time without cyanide and public notice.

Projekat koji MDS sprovodi od proleća 2000. godine sa nevladinom organizacijom - Regionalnim centrom za okolinu u istočnoj Evropi (REC) uspešno se nastavlja i u ovoj godini. Nove aktivnosti bile su u proleće i jesen 2001. pri čemu su istraženi isti lokaliteti u potrazi za uzorcima gljiva koje su pronađene u pre-

thodnim obilascima terena. Naime, u prethodnim ekspedicijama utvrđena je povišena količina teških metala u uzorcima gljiva (vidi rezultate u brojevima 11 i 13), prikupljenih sa 4 lokaliteta. Iskustvo nas je naučilo da su rezultati varijabilni i da u mnogome zavise ne samo od lokaliteta već i od vrste gljiva.

Stoga smo se potrudili da pronađemo iste vrste kao pri prethodnim ekspedicijama, ali svi gljivari znaju da prilikom traženja određene vrste, upravo je nju najteže pronaći. Gljive “pružaju otpor i povlače se u ilegalu”. No, kod nekih vrsta smo bili uspješniji. Ekipa istraživača se ustalila na 15

članova (što je maksimalni kapacitet našeg minibusa), a stalnim promenama sastava grupa dali smo šansu da što više članova društva poseti prekrasne obale Tise i oseti čari gljivarenja iz i pored čamca. Naš neumorni vozač je nepogrešivo prepoznao sva četiri lokaliteta duž Tise:

Tabela 1. Izolati gljiva sakupljenih tokom 2001. godine na Tisi
Table 1. Isolates of mushrooms collected in 2001 in Tisa basin

05.05.2001. (I)	24.11.2001. (II)
<i>Pluteus atricapilus</i> -K,B1,B2	<i>Trametes versicolor</i> -K,A,B1,B2
<i>Coprinus disseminatus</i> -K	<i>Ganoderma lucidum</i> -K,A
<i>Coprinus micaceus</i> -K,A,B1,B2	<i>Coprinus micaceus</i> -K
<i>Panus tigrinus</i> -K,A,B1,B2	<i>Panus tigrinus</i> -K,A,B1
<i>Pleurotus calypttratus</i> -K	<i>Coriolopsis trogii</i> -K
<i>Neolentinus schaefferi</i> -K,B1	<i>Flammulina velutipes</i> -K,B1,B2
<i>Coprinus sp.</i> -K	<i>Ganoderma resinaceum</i> -K
<i>Schizophyllum commune</i> -K,B1,B2	<i>Pholiota lucifera</i> -K,B1
<i>Hypoholoma fasciculare</i> -K	<i>Schizophyllum commune</i> -K
<i>Fomes fomentarius</i> -A	<i>Pseudotrhametes gibbosa</i> -K,B2
<i>Pluteus murinus</i> -A	<i>Hemipholiota populinae</i> -K
<i>Laetiporus sulphureus</i> -A,B1,B2	<i>Coprinus atremmentarius</i> -K,A,B1,B2
<i>Trametes versicolor</i> -B1	<i>Coprinus comatus</i> -K
<i>Trametes sp.</i> -B1	<i>Bjerkandera adusta</i> -K,B2
<i>Ganoderma lucidum</i> -B1	<i>Polyporus tuberaster</i> -K
<i>Agrocybe aegerita</i> -B1	<i>Marasmius oreades</i> -K,A
<i>Discina parma</i> -B2	<i>Laetiporus sulphureus</i> -A,B1,B2
<i>Agrocybe praecox</i> -B2	<i>Tricholoma populinum</i> -A,B1
	<i>Pholiota myxta</i> -A
	<i>Merulius tremellosus</i> -A,B1
	<i>Neolentinus schaefferi</i> -B1
	<i>Ganoderma applanatum</i> -B1
	<i>Ganoderma adspersum</i> -B1
	<i>Tyromices lacteus</i> -B1
	<i>Pholiota sp.</i> -B2
	<i>Lepista nuda</i> -B2
	<i>Ramaria sp.</i> -B2

Nalazišta gljiva K-Knićanin, A-Aradac, B1-Bečejski rit I, B2-Bečejski rit II

Kničanin, Aradac i Novi Bečej (I i II).

Sakupljen je 31 izolat sa 18 vrsta gljiva pri prvoj i 47 izolata sa 27 vrsta pri drugoj ekspediciji i izvršena je determinacija (tabela 1). Prikupljeni uzorci su osušeni, zamrznuti i analizirani. Rezultati analize teških metala dati su za 14 i 15 kompozitnih uzoraka i prikazani su na tabeli 2.

Može se zaključiti da je tokom ovih ekspedicija u odabranim uzorcima gljiva pronađen i dalje povišen sadržaj teških metala u odnosu na uobičajene i dozvoljene koncentracije. Ono što onespokojava je da je sadržaj gotovo svih metala u uzorcima gljiva iste vrste, sa istih lokaliteta bio povišen u novembru 2001 u odnosu na maj mesec. To znači da je između dva merenja neko ponovo ispuštao u Tisu otpadnu vodu, ali ovog puta bez ikakvog obaveštavanja javnosti. U njoj verovatno nije bilo cijanida i direktnog brzog i vidljivog pomora živog sveta, a teški metali ne ubijaju momentano pa valjda zbog toga "ne treba uznemiravati" javnost. Ovo se posebno odnosi na sadržaj olova čiji je količina bila od 2 do 6 puta veća pri jesenjem merenju, daleko od maksimalno dozvoljene koncentracije (5 mg/kg).

Vrste *P. tigrinus* i *L. sulphureus* su i ovog puta bile najzastupljenije i u prethodnim merenjima su se izdvojile kao najbolji indikatori zagadjenja. Međutim, vrsta *C. micaceus* se pojavila kao novi dobar kandidat, što je od značaja kada se iz literature podsetimo koliko je ona dobar bioakumulator.

Interesantno je da je sadržaj Fe bio izuzetno veliki, čak i kada se uporedi sa prethodna dva merenja kod vrste *P. tigrinus* na lokalitetu Kničanin. Sadržaj Mn i Zn je povećan u jesenjoj u odnosu na prolećno ispitivanje, ali je ostao u prihvatljivim granicama u odnosu na prethodna dva ispitivanja u 2000 godini.

Istraživanje postaje sve interesantnije jer gotovo da možemo da "definišemo" hemijski sastav ispuštene otpadne vode u Tisu. Naime, voda je bila malo začinjena sa olovom i gvožđem. Zahvaljujući gljivama počinjemo da se ponašamo kao čuveni detektiv Erkil Poaro u romanima Agate Kristi.

Nastaviće se...

Tabela 2. Količina teških metala (mg/kg) u uzorcima gljiva prikupljeni 05.05.2001. (I) i 24.11.2001. (II)

Table 2. Levels of heavy metals (mg/kg) in mushroom samples taken 05.05.2001. (I) i 24.11.2001. (II)

	Cu		Mn		Zn		Fe		Co		Cr		Ni		Pb	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Trametes versicolor</i> -K	9		20		23		141		2		2		4		10	
<i>Ganoderma lucidum</i> -K	5		24		29		311		2		2		3		15	
<i>Coprinus micaceus</i> -K	55	31	23	63	91	148	434	1583	3	4	2	13	4	14	11	29
<i>Panus tigrinus</i> -K	9	22	17	53	74	68	247	1376	2	3	2	5	3	7	6	19
<i>Trametes versicolor</i> -A		5	16		26			171		2		1		3		18
<i>Coprinus atramentarius</i> -A		26	53		120			1462		4		9		11		17
<i>Laetiporus sulphureus</i> -A		2	16		18			146		2		6		4		12
<i>Panus tigrinus</i> -A	7	7	31	71	65	99	220	264	2	2	3	1	4	6	6	12
<i>Laetiporus sulphureus</i> -B1	36	2	36	8	75	8	464	191	2	1	3	1	6	2	5	4
<i>Panus tigrinus</i> -B1	6	15		19		43		212		1		1		2		1
<i>Trametes versicolor</i> -B1		31		51		29		1300		2	13	13		19		4
<i>Neolentinus schaefferi</i> -B1		x		x		x		x		x		x		x		x
<i>Ganoderma applanatum</i> -B1		61		51		53		121		1		0		2		2
<i>Trametes versicolor</i> -B2		13		21		60		238		1		2		2		50
<i>Laetiporus sulphureus</i> -B2	1	4	4	8	38	7	14	131	2	1	1	1	2	3	2	3
<i>Panus tigrinus</i> -B2	6		17		73		154		3		2		6		5	
<i>Coprinus micaceus</i> -A	20		7		86		101		2		1		3		3	
<i>Pleurotus colytratus</i> -K	3		4		103		32		1		1		4		5	
<i>Neolentinus schaefferi</i> -K	4		15		90		196		1		1		2		4	

Svakog proleća na livadama i proplancima se pojavljuju zagonetni, potpuno pravilni krugovi, tačnije prstenovi, bujnije, zelenije i tamnije trave. Legende kažu da je to trag od vila koje na tim mestima noću igraju uz čarobnu muziku. Prstenovi se javljaju na potpuno istom mestu iz godine u godinu, i za neke se zna da su stariji od 600 godina...

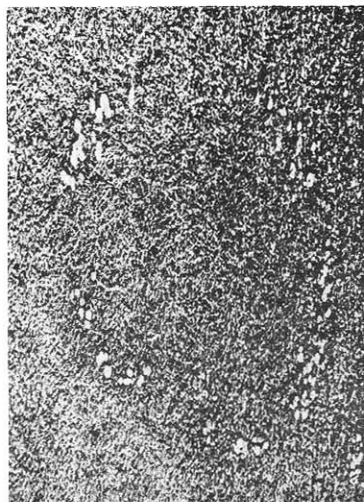
U podvodnim kristalnim dvorima žive Rusalke, vodene vile za koje se veruje da su nastale od utopljenih mladih žena i devojaka. Imaju svoju "rusalnu caricu" koja je bila carska kći koju je utopila maćeha. Ona ih saziva trubom i pod vrhovnom je vlašću vodenog duha. Većito su mlade i lepe, imaju dugu, "rusu" kosu, raspletenu i puštenu niz leđa. Igranje na šumskim proplancima, livadama i obalama njihova je omiljena zabava. Prelepo pevaju i teško je odoleti ovoj pesmi. Ako bi im se čovek pridružio u pesmi, sigurno bi onemeo, a onaj ko slučajno opazi kolo rusalki na mesečini bio bi kažnjen tako što bi dobio napad igranja, i ne bi mogao da se zaustavi sve dok su rusalke tu. To je strašna kazna, jer bi se nakon toga srušio potpuno iscrpljen, a mogao bi i umreti.

Rusalke izlaze iz svojih vodenih

dvora na proleće, tokom samo jedne nedelje u godini, takozvane "rusalne nedelje". Tada igraju noću na mesečini, penju se na drveće, češljaju svoje duge kose, pletu vence i ljube se kroz njih. Misli se da je mesec njihovo sunce. Nisu naklonjene ljudima i treba ih se dobro čuvati, a pouzdano sredstvo za zaštitu je trava pelin. Dok igraju na proplanku ili nekoj livadi, sa njihovih mokrih nagih tela padaju kapljice vode i od toga na tragu njihovog kola trava raste gušća i zelenija. Otuda prstenovi tamnije i bujnije trave koji se pojavljuju na proleće po livadama, i koji su poznati u našem narodu kao "rusalno" ili "vilinsko kolo".

Jedan veliki takav prsten nalazio se baš na mestu gde je po Berlinskom ugovoru trebalo da prođe granica između Srbije i Bugarske. Stanovnici okolnih sela nazivaju

ovo mesto Vilino kolo, tačnije Viljokolo, pa je pod tim imenom i ušlo u Berlinski ugovor! U centru kruga nalazilo se malo uzvišenje, a tamošnji meštani su govorili da je to mesto za svirača, dok vile igraju u krug oko njega. Srpsko-bugarska granica je udarila baš posred Viljokola, i kad je trebalo kopati granični jarak, ni jedan od seljaka iz obližnjih sela nije hteo da udari budakom tu, bojeći se strašne osvete vila. Na kraju su ga raskopali neki turski vojnici koji su se slučajno zadesili u blizini. Otprilike dve trećine Viljokola su se našle u Bugarskoj, a jedna trećina je ostala u Srbiji. O svemu ovome je pisao M. Đ. Milićević u

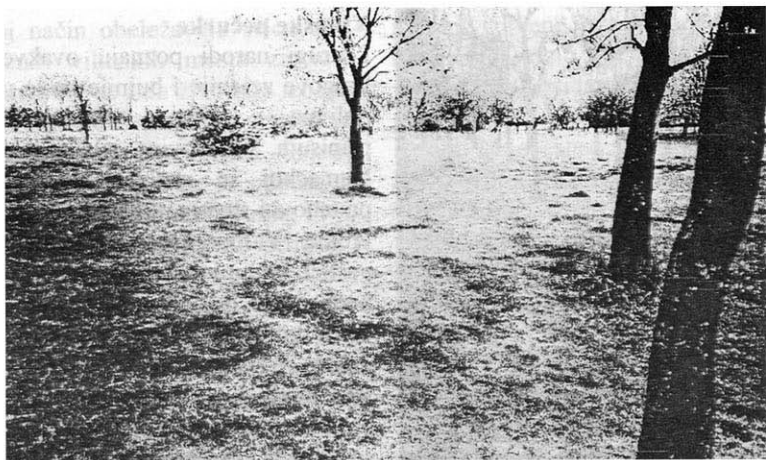
Vilinski prsten

svojoj knjizi "Kraljevina Srbija" još 1884. godine, a kasnije i Konstantin Jireček u svojoj čuvenoj "Istoriji Srba" 1911. godine.

Ponekad je trava po unutrašnjoj ivici prstena sparušena ili je čak cela površina kruga ispunjena kržljivim i bledunjavim biljkama. U samom centru ovakvog kruga biljke mogu da se jače razvijaju i budu veće i zelenije. Ovakav krug se naziva "**vilinsko gumno**", ali nije sasvim jasno da li tu vile zaista vrše žito ili o čemu se radi.

Leteći tanjiri

Danas je retko ko spreman da poveruje u postojanje vilenjaka i predivnih nimfi koje noću igraju kolo na mesečini. Međutim, neobični, kao divovskim šestarom nacrtani prstenovi bujnije trave su ipak tu, i da misterija bude veća, neki od njih noću svetlucaju sablasnom svetlošću! Tako je novembra 1971. godine u američkom gradiću Delfos u Kansasu pronađen prsten od nekoliko metara u prečniku, ovaj put sparušene trave. Prsten je i pomalo svetleo u mraku, što je za mnoge novinare bio "neoborivi dokaz" da se radi o nekoj vrsti zaostalog zračenja iz letećeg tanjira koji je tu sleteo. Uskoro su se pojavili i svedoci koji su navodno videli leteći tanjir. Dve godine kasnije,

Vilinski prstenovi kod hotela Jugoslavija - Beograd

vlasnici farme na kojoj se prsten nalazio i koji su prvi i prijavili ovaj događaj, dobili su čak i nagradu časopisa *National Enquirer* za najbolji izveštaj i podnošenje dokaza da su nas vanzemaljci ipak posetili. Specijalna komisija "ufologa" sastavljena od raznih stručnjaka nije uspela da nade nikakvo drugo objašnjenje za ovu misterioznu pojavu. Naravno, u objašnjenje sa vilenjacima nisu verovali.

Sličnu teoriju su raspredale pre nekoliko godina i neke novine kod nas, a povodom neobičnih travnatih prstenova koji su pronađeni u Šumadiji, tačnije u jednom voćnjaku u selu Lužnice kod Kragujevca. Navodno, ovo su

bili tragovi koje su pri ateriranju ostavile letelice vanzemaljaca. Ubrzo su se pojavili i razni vidovnjaci koji su objašnjavali da je to sasvim razumljivo, pošto su planine Rtanj, Rudnik a i okolina Kragujevca mesta gde je najjače izraženo nekakvo tajanstveno "kosmičko energetska zračenje" i da je sasvim prirodno da tu dolaze i leteći tanjiri. Nažalost, ova teorija je ozbiljno uzdrmana kad su počele da stižu prve fotografije iz dotičnog voćnjaka na kojima se lepo videlo da prsten bujnije trave, u prečniku oko tri metra, raste tačno oko stabla jedne šljive koje je u njegovom centru. To bi značilo da je svemirski brod aterirao baš na vrh šljive pored svih livada i njiva

Vilinski prstenovi: Ušće - Beograd

okolo. I pritom ni jedna grančica na drvetu nije polomljena!

Uskoro su počeli da se javljaju svedoci koji su izveštavali o prstenovima zelenije trave i na drugim mestima, u okolini Gruže, Sjenice, Bijelog Polja i Kraljeva. Izgledalo je kao prava invazija letećih tanjira. Razvijane su i razne teorije da su prstenovi nastali od vibracija tla koje najavljuju zemljotres, da tu "isijavaju" nekakva elektromagnetska zračenja iz dubine zemlje i slično. Na kraju je ipak prevladalo drevno narodno iskustvo koje kaže da je u pitanju mesto gde vile igraju kolo.

Vilinske pečurke

I drugi narodi poznaju ovakve krugove zelenije i bujnije trave u poljima, i u svom folkloru ih pripisuju nečastivim silama. U Nemačkoj se nazivaju veštičji prstenovi i smatra se da nastaju za vreme Valpurgijske noći kada veštice igraju i piruju. Britanci takođe znaju da vilinska stvorenja često igraju u krug po travi. To se naziva vrzinim kolom i predstavlja pogibelj za ljude koji tuda prolaze, a trag zelene trave zove se vilinski prsten. Razuzdana čar vilinske muzike će smrtnike neumitno navesti na kolo, koje poput vilinskog poljupca ili vilinske hrane i pića, može voditi večnom zatočenju u vilinskom carstvu. Može izgledati da igra traje samo nekoliko minuta, ili jedan sat ili dva, ili čak čitavu noć, ali bi, ustvari normalno trajanje iznosilo sedam godina mereno našim vremenom, a ponekad i duže. Nekad davno, irski iseljenici su verovatno bili srećni kad su stigli u Ameriku i otkrili da tamo nema travnatih prstenova, pa su tako ubrzo i zaboravili na nezgodna vilinska stvorenja koja su naseljavala takve prstenove u njihovoj staroj domovini.

Primećeno je da pečurke često rastu na obodu ovih krugova, i na

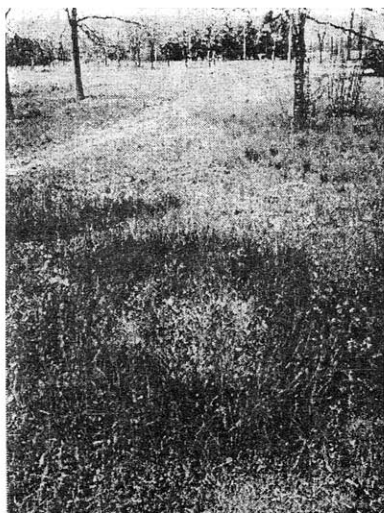
taj način obeležavaju ivicu omiljenih vilinskih mesta za igru. Smatralo se i da životinje izbegavaju travu u vilinskom prstenu jer im je gorka i neukusna. Šekspirovi stihovi u "Buri" odnose se upravo na ovo kada se mag Prospero obraća duhovima prirode i vilinskim stvorenjima:

*Vi dusi brda, potoka, jezera i humlja,
I vi vilenjaci što na mesečini
Zelene, gorke krugove stvarate
od kojih ovca ne pase
I vi što u dokolici ponoćne gljive
pravite...*

Vuk Karadžić je zabeležio u svom rečniku da se ove vilinske pečurke kod nas zovu vilovnjače i da "rastu na vilinu kolu". Veza između pečuraka, često otrovnih i krajnje neobičnih, koje su sasvim izvesno nekakvo "đavolje seme", i vila uvek je izgledala potpuno prirodna.

Ipak, nisu se svi zadovoljavali ovakvim mitskim objašnjenjima o postanku vilinskih prstenova. Jedan od prvih zabeleženih pokušaja da se njihov nastanak objasni prirodnim uzrocima potiče još iz 17. veka. Englez Robert Plot je 1686. godine izneo teoriju da su krtice odgovorne za ovu pojavu, jer tokom jednog perioda u

godini, gonjene prirodnim nagovima, idu stalno po istom krugu ispod zemlje, slično kao što jeleni ponekad čine, hodajući danima po istoj kružnoj stazi. Ekskrementi koje pri tome krtice izbacuju dubre zemlju i iznad takvog kruga trava bujnije raste. On takođe navodi i drugu teoriju iz njegovog vremena, koja je podrazumevala da se tokom zime stoka ponekad hrani na određenom mestu gde ima malo trave, jedan ili dva busena koji vire iz snega. Sve životinje pasu sa istog mesta sa priljubljenim glavama, dok su im zadnji krajevi radialno raspoređeni po obodu zamišljenog kruga

Bujni rast trave na mestu vilinskog prstena

Vilinski prsten

gde izbacuju ekskreme koji đubre zemljište. Otud na proleće bujnija trava na takvom mestu. Erazmus Darwin, deda čuvenog prirodnjaka Čarlsa Darvina je smatrao da vilinski prstenovi nastaju tamo gde munja udari u zemlju, i o tome je pisao u svom čuvenom delu "Botanički vrt" 1790. godine. Ričard Bradlej, profesor botanike na Kembridžu početkom 18. veka je zabeležio da se gljive često javljaju u vilinskim prstenovima, ali je smatrao da su one posledica toga što puževi idu u krug, zatim se od sluzi koja za njima ostane stvaraju gljive, i na kraju ispod gljiva se gnezde mravi koji sitne zemlju

i od toga trava raste bujnija! Prvi čovek koji je je uspeo da shvati čvrstu vezu između gljiva i pojave vilinskih prstenova bio je takode Englez, izvesni Vitering. Gljive se sastoje iz dva dela, podzemne guste mreže tankih niti kojima upijaju vodu i hranu, takozvane micelije, i nadzemnog dela - pečurke, kojih može biti više na jednoj istoj miceliji. On je otkrio da se micelija gljive koja se zove vilin čavlič (naučno ime *Marasmius oreades*) nalazi u zemlji tačno gde i travnati vilinski prsten, a da ga po sredini kruga i dalje oko njega nema.

Svetleći prstenovi

Prošlo je još puno vremena dok nije otkriveno kako zapravo nastaje vilinski prsten i kakva je tačno interakcija između gljive i trave koja tu bujnije raste. Tačnije, ni dan danas se ne zna sve o ovom čudnom odnosu jer postoji puno gljiva koje rastu u prstenu, i njihovi odnosi sa biljkama su prilično komplikovani. Ipak, glavni principi i formiranje vilinskih prstenova su objašnjeni.

Na povoljnom mestu, najčešće na na nekoj travnatoj površini, klijanjem iz spora počinje da se razvija nova micelija u zemljištu. Tanke niti micelija rastu ravnomerno radialno u svim pravcima

iz te početne tačke, i nakon izvesnog vremena on dobija oblik kruga sa prečnikom od par desetina santimetara. Tokom zime rast micelije se usporava ili sasvim prekida, a na proleće on nastavlja da raste šireći postojeći krug sve više. Međutim, micelija u sredini kruga, odakle je rast i započeo, odumire, tako da se umesto površine celog kruga dobija samo prsten žive micelije na rubu tog prvobitnog kruga. I svake naredne godine micelija nastavlja da se širi, uvek od ruba prema spolja, dok stariji delovi micelije, prema unutrašnjosti kruga, izumiru. Na taj način se formira prsten micelije, širok 20-50cm čiji prečnik se povećava iz godine u godinu za 10-30cm. Znajući kojom brzinom prsten raste svake godine izračunato je da neki prstenovi koji imaju prečnik i preko sto metara mogu biti stari i više stotina godina. U Koloradu su pronađena dva prstena, jedan sa prečnikom od 60 i drugi od 200 metara za koja je izračunato da su stari 250 i 420 godina. Njih je formirala jedna vrsta gljive puhare sa naučnim imenom *Calvatia cyathiformis*. Pronađeni su prstenovi jedne vrste šampinjona (*Agaricus praerimosus*) stari preko 600 godina! Poznato je da je i na Romaniji pored Sarajeva postojao vilinski prsten izuzetne starosti, u

prečniku većem od 100 metara. Postoje tri glavna tipa vilinskih prstenova: u jednom gljiva ne vrši nikakav uticaj na okolnu travu i možemo ga videti tek kad se pojave pečurke koje rastu u prstenu. Drugi tip vrši negativni uticaj na travu, pa je ona sparušena u blizini micelije. U našem folkloru ova vrsta prstena je poznata kao ranije pomenuto vilino gumno. Treći tip vrši pozitivan uticaj na okolnu travu, koja onda raste bujnije, i to je pravo vilinsko ili rusalsko kolo. Do sada je zabeleženo preko 60 vrsta gljiva koje formiraju vilinske prstenove. Čak i neke vrste lišajeva iz roda *Parmelia*, kod kojih sredina vre-

Marasmius oreades

menom odumire, stvaraju po istom principu prsten. Kod nekih vrsta gljiva micelija u mraku svetluca zbog pojave bioluminiscencije, tj. biološkog stvaranja svetlosti, donekle slično kao što je slučaj sa nekim morskim svetlećim planktonima ili sa svetlošću koju proizvodi buba svitac. Nakon detaljnije analize zemljišta iz Delfosa gde se navodno spustio "leteći tanjir", u jednoj francuskoj laboratoriji, ustanovljeno je da je misteriozni krug ustvari vilinski prsten koji je svetlucao, i da je cela priča o vanzemalcima obična prevara.

Micelija gljive produkuje izvesne

supstance, takozvane auk-sine i gibereline, koje deluju kao biljni hormoni i stimulišu rast biljaka. Otuda pojava bujnije trave. Sa druge strane, micelija uzima biljkama neophodnu vodu iz zemljišta i može da produkuje supstance koje negativno deluju na biljke, pa zbog toga one budu blede i krzljave na vilinskom gumnu. Treći efekt je vezan za raspadanje mrtvih delova micelije u sredini kruga čime se vrši lokalno đubrenje zemljišta pa biljke tu nalaze obogaćeni izvor mineralnih supstanci koje koriste za svoj razvoj. Kombinacija ova tri glavna procesa određuje koja će se vrsta vilinskog prstena formirati, zavisno od vrste gljive, okolne vegetacije i drugih uslova sredine. Postoje i kombinovani prstenovi, gde se prsten oštećene i svenule trave nalazi između dva prstena bujnije trave koji su sa njegove spoljne i unutrašnje strane.

Ipak, ako nabasamo na vilinsko kolo, moramo biti pažljivi da nekoj vili ne nanesimo neoprostivu uvredu. Koliko god bili oprezni, magija vilinskog prstena nas lako može odvesti u neka druga prostranstva gde počiva naša mašta.

Sa gljivarske staze

Iz vilinskih kola u miris s plotne

Milosav TEŠIĆ

Paprenjača (*Lactarius piperatus*) u bajinobaštanskom kraju, u negdašnjem srezu račanskom, za ogromnu većinu žitelja jeste jedina jestiva gljiva. Zovu je različito: bijela gljiva, bjelača, bjelkinja, bjelogljiva, bjeluša, a ponajčešće mliječnica ili mlječnica, a biće da se kozjara ili kozjača podjednako odnose i na *L. vellereus* i na *L. vellereus* var. *velutinus*. Sve ostale gljive (i jestive i uslovno jestive, i nejestive neotrovne i otrovne) pretežno se nazivaju gujnicama ili gujačama-zastrašujućim imenima, dakle. Vrhunac zastrašivanja sadrži se u emocionalno prenatlašenom nazivu gujne gujnice, kako se imenje i devojka, ili uopšte mlada žena, ukleto opasne lepote. Prezriv odnos prema gljivljem svetu neretko se, tamo, uznosi na pejorativan nivo: gljivetina, gljivurača, gljivurdina. (Govori se, na primer ovako: Klonim se gljivetina ko djavo krsta. Voli da s maje oko gljivurača; Osule se neke gljivurdine po panjevima).

U Dubravi, šumi osojkinji, sa bukvama ogluvelim od starosti,

zabele se, ponekad, u vilinskim kolima, jata belih pataka, krupnijih i sitnijih, koje samo što ne progegaju. Pred tim osipom belih mlečnica oseti čovek kako se polako izmiče od bremenitog života, kako se nerazmrsivi životni čvorovi raspetljivaju i razvrzaju po lavirintima tako nužnog, i lekovitog, kratkog zaborava. Ta robusna stvorenja stoje iznad svog tvrdog stručja u raznolikim klobučnim figurama: mlađi primerci poluokruglasto su zaobljeni i izbočeni,

Lactarius piperatus
Foto: S. Radić

podvrnutog su oboda i sa malim ulegnućima po temenju, a bele se i odsijavaju poput mladog sira, dok poneki od njih, ušušljeni u lišćar, oblikom i belinom podsećaju na glavičice karfiolove cvasti; oni stariji - boje unutrašnjih listova oko kukuruznog klipa, neretko kružno ispucale po središtima svojih levaka, kočopere se uzdignutih ušiju ili se šepure raspukli na krila. Omanje druge gljive, koloritno privlačnije od mlečnica, u odnosu na one najkrupnije mlekarice šarena su pilež koja se vrzma oko belih kvočaka.

Paprenjača je među gljivama paprika feferonka: jednom sam se tako oljutio njenim belim sokom da mi je jezik bio gotovo čitav sat pod anestezijom, u početku prilično jakom. (Ljutoću sam pokušavao, mada bezuspešno, da ublažim zrelim plodovima divlje kupine). Ona je, uz to, i gorka, ali je mnogi upravo zbog takvog

Lactarius piperatus

ukusa (pošto je isprže ili ispeku, a ponekad i prethodno dobro iskuvaju) smatraju za gljivu vrhunske pikantnosti. (Termičkom obradom paprenjačama se smanjuje ljutina, a gorčina vrlo malo. Da bi im se ukus poboljšao, nije rđavo da se pri prženju ili pečenju načičkaju prozirno tankim reznjevima šarene slanine.)

Moj počivši deda Dragoljub, mada izjelica nije bio, imao je običaj da u hladno i kišno letnje jutro prekrije šporet dobro zasoljenim paprenjačama. (Nikad ih nije prao: samo bi ih, prethodno dunuvši u trunje, obrisao o rukav prtene košulje, a zatim dlanom očistio preostali trunjež. Ubrzo bi one počele, usrkujući so, da šušte, posle da se

Lactarius vellereus

puše, pučkaju i žubore, obilato iscurujući tečnost, koja je, razlivaajući se po plotni, purnjala isparenjem.

Miris pekućih paprenjača otima se iole prihvatljivom poređenju: jedino bi se moglo dopustiti poređenje s njim samim. (Upoređivanje njegovo, recimo, s mirisanjem preprženog i zagorelog praziluka bilo bi dosta neubedljivo). On je kompaktno oštar i žestok, nekako zgusnut, čak kao da je i čvrst, pa se čini kako bi se mogao opipati - ali, mada grebe oči, vanredno ugodan. Od njega se kuhinjski vazduh upreda u nevidljivu pređu i tka košulje od dima. On se uvlači pod rajsnegle

što pričvršćuju mušeme za kuhinjske stolove: pred njim se otvaraju vrata i prozori.

Deda je voleo da jede vrele paprenjače: zasukao bi brkove i, koristeći se skraćenim postupkom uzimanja jestiva, hrapavim prstima zatrpavao se krilašcima klobuka, do crnila nagorelim odozdo, a po listićima ušaranim plavkastozelenim masnicama od isparenog mlečnog soka. Gonio ih je, ljute i gorke, tamo-amo i muljao po ustima, hladeći ih uvlačenjem i izduvavanjem vazduha. Podižući guste nakostrešene obrve i šireći oči, manje ih je žvakao a više gutao, izdužujući vrat kao ćurka kad proždire dugačke plodove duda murgavca...

Iz dubravskih belih vilinskih krugova, iz šumskog hrama, tamnozelenog i prohladnog, iz tog kluba uzdignutih, raspuklih ili oklembesanih šešira, pred čeljadetom, s vremena na vreme, i nakratko, pukne slika plovilica s mlečnicama u niskom letu, iz kojih toči belo mleko mladih godina, razapetih o suve grane davnih leta, koja potanjaju, slavom prolaznosti, u jezero nesećanja.

Iz Gljivarske beležnice

Ibrahim HADŽIĆ

Mnogi su mi pričali da je naš vrli prozaista jedan od najboljih pečurkara na Divčibarama na kojima boravi u toku leta i jeseni gde bere gljive i stvara svoja znamenita dela. Ne mogu da skrijem, ali ja sam mu zavideo i na terenu i delu. Međutim, neočekivano nazvao me je u rano proleće preko telefona, udelio mi nekoliko komplimenata za knjigu "Gljivarska početnica" i rekao da ima jedan problem sa lisičarkama: gorke su mu i papirnate i u marinatu i kao sušene. -Pa ne znam šta ste im radili, koliko ste ih "mučili" - rekao šaleći se. -Da ih niste dugo kuvali, pa su zato papirnate? A to što su gorke, to ne znam. Ja samo znam da su lisičarke po malo ljute kao sveže, pa ih u nekim krajevima zovu ljutice.

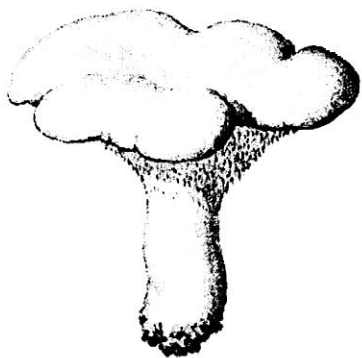
-Meni su gorke i u čorbi. -A da li ste probali da ih držite malo u rastvoru mlake vode i mleka? - Vidi, to je interesantno. To ne

znam. Hoćete li da se vidimo u Udruženju u jedan sat. Ja ću ih doneti-predložiti. Kada

sam došao u dogovoreno vreme on me već čekao. Nasmešio se blago i ušli smo u jednu prostoriju. Seli smo za sto jedan naspram drugoga. Odmah je počeo da izvlači iz torbe donete gljive. Prvo je izvadio papirnu kesu u kojoj je nekada bio šećer, i preko čijeg je natpisa dodao crvenim flomasterom - LISIČARKE. A zatim je izvadio teglu u kojoj je bilo do pola marinata i nekoliko komada gljiva koje su plivale po tekućini. Pre nego što je otvorio kesu da mi pokaže suve lisičarke, ja sam odmah zapazio da u tegli nisu lisičarke već prosenjci. Naglo sam, možda bez takta, ne davši mojoj tvrdnji ni malo sumnje, rekao: -Pa to vam nisu lisičarke, to je *Hydnum repandum!*- Posle izgovorene rečenice shvatih da nije trebalo tako, trebalo je da taktiziram, ne treba ljubitelje gljiva odmah ubijati u pojam. Trebalo je izraziti sumnju u svoju procenu, trebalo je predložiti da se stvar uzme na analizu itd, itd. U svakom slučaju nije trebalo onako s nogu, "Pa to vam nisu lisičarke, to su *Hydnum repandum-i*". -Šta?- upita za-bezegnuto i po malo uvređeno. -

Iskustvo

Hydnum repandum

Latinski joj je naziv *Hydnum repandum*, a Hrvati je zovu prosešnjak. To je zapravo ježevka. -A po čemu ona nije lisičarka? -E pa po čemu? To vam je kao da ste za pesmu u prozi kazali da je pesma u stihovima- probah da mu objasnim, prebacujući ga na književno polje. Ona je posebna vrsta. Nisu iz iste familije ni roda.

-A po čemu se razlikuju? - upita želeći da me pritera uza zid da priznam da su obe vrste jedna te ista, i to lisičarke. - Ima puno razlika. Prva i osnovna je to što *Hydnum* nema listiće s donje strane šeširića, već bodlje. Evo pogledajte - i pružih mu njegovu teglu da je razgleda.

-A drugo, razlikuju se i po boji. Lisičarka je žuta, a *Hydnum* krembeo, sivkast, a po nekad malo rumenkast. -E, ne brate, nego je i on žut. -Dobro, žut je- popustio sam -ali lisičarka ima listiće, zapravo ona ima neku vrstu nabora s donje strane šešira a ne bodlje. -Znači, ja nisam nalazio lisičarke- predade se s dosta tuge i razočarenja, skrivajući pogled iza debelih stakala na naočarima.

-Na žalost, niste. -A jesu li one jestive? -Da, jestive su, ali treba im odstraniti s donje strane te bodljice. One su obično gorke. Lako se skidaju. -Hoćete li da probate jednu mariniranu- i poturi

Cantharellus cibarius

Boletus luridus

mi teglu pod nos, želeći da ga na ličnom primeru rauzuverim da je jeo jestive vrste. -Dajte, samo nemam čime da je izvadim. -Prstima -predložiti i nasmeja se. Sa priličnom mukom ulovio sam jedan primerak i stavio u usta. Gljiva nije bila gorka, ali bila je užasno kisela. Sažvakao sam je i progutao. On me je gledao s velikom pažnjom. -Pa, prekisela je. -Jel'? -U kojem je rastvoru marinirate? -Jedan deo sirćeta, jedan deo vode. -To je mnogo jako. To je nepotrebno. Dovoljno je jedan prema četiri. -Nije mi tu bila žena pa sam pitao jednu poznanicu i ona mi je tako kazala. -Pogledajte ove suve -i izvuče iz

papirne kese pet-šest suvih gljiva. -I to su vam *Hydnum-i*. Pogledajte ove bodljice. -Dobro, dobro -prihvati konačno -pogledajte ove vrganje- i ponovo iz torbe koja je bila u njegovom krilu izvadi papirnu kesu od brašna na kojoj je takode flomasterom pisalo VRGANJI. Kada otvori kesu iz nje izleteše moljaca, na koje on i ne obrati pažnju. -Pa oni su Vam se umoljali. -Eto ti sad i to. -Pa da, evo jedan Vam slete na kaput-pokušah da mu ga pokažem, jer mi se učinilo, po neverici koju je iskazao, da ih nije ni primetio. On se naglo uspravi i počeo da se lupa rukom po reveru. Nastojao je da ulovi moljca kao neku opasnu zverku koja će mu tu, na licu mesta, oglodati kaput do postave.

Boletus impolitus

Boletus regius

Pruži ruku i pokaza mi, uz pobeđnički osmeh, srebrni prah ugnječenog leptirića između prstiju. Dohvatio sam nekoliko sasušenih vrganja i video da su potpuno oglodani. Ostala je samo ljušturica bez mesa. -Eto to su pravi vrganji -kaza. -Ni to nisu pravi vrganji. Ovo je neka vrsta koju ja ne poznajem dovoljno, neki *Boletus regius* ili *Boletus impolitus*. Pravi vrganji kada se pažljivo osuše, beli su kao sneg, a ovi Vaši su žuti kao limun. -Oni su veliki. Mi ih zovemo kraljevski vrganj, zbog veličine. -Zbog veličine nisu dobili to ime. I pravi vrganji mogu biti veoma veliki. Moguće je da

to ime potiče od latinskog naziva regius (rex), što znači kraljevski. Neko je to ime preveo, a čuo sam da oni rastu na Divčibarama. Jestivi su. Samo ja ih nisam nalazio u velikim količinama i nikada ih nisam sušio, pa ne znam da li su kao suvi žuti. Gledao me je s nevericom. Nekako cela gljivarska kula, koju je gradio godinama, rušila mu se tu pred očima. Pruži ruku i iz ove iste kese sa suvim vrganjima izvuče jednu drugu vrstu, koja je bila prljavo bela. -Ovo su *luridusi*!- izgovori njihovo latinsko ime. -Moguće je. Ovo liči na *Boletus luridus*. Međutim, bio bih sigurniji ako mi nađete i neki komad s drškom, a ne samo sa šeširom. Da pogledam da li imaju mrežicu. -Nemam dršku. Ja ih bacam- i naglo ustade. Kesu sa suvim *Hydnumima* i suvim vrganjima pojedenim od moljaca baci u kancelarijsku korpu za smeće, a teglu vrati u torbu. -Hvala Vam mnogo, mnogo ste ljubazni. Žurim kod advokata da mu odnesem neke knjige -nasmeja se širokim osmehom, pruži mi ruku i naglo se stušiti na vrata, a onda niz stepenice.

Amanita caesarea

(Scop.: Fr.) Quel.

Blagva, sin. cezarka, jajčara

Red: *Agaricales*

Familija: *Amanitaceae*

Amanita caesarea

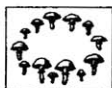
ŠEŠIR: 6-18cm, u mladosti jajast ili polukružan, kasnije raširen, konveksan. Narandžasto crven, ponekad bleđi ili sa starošću postaje žućkast, gladak, lagano lepljiv i fino narebran na rubu.

DRŠKA: 50-200x15-25mm, žuta sa velikim žutim prstenom koji je iscrtkan, bazalna bulba je opkoljena velikom belom volvom nalik na džak.

MESO: beličasto, ispod kože šešira i u kori drške jasno žuto. Ukus prijatan, miris lagan i neodređen.

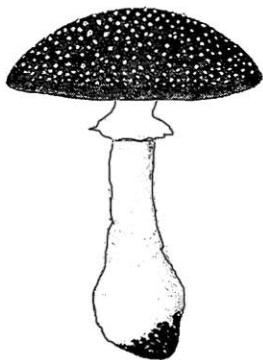
LISTIĆI: uz dršku slobodni, gusti, žuti. Oti-sak spora beo. Spore su eliptične, neamilo-dne, 10-14 x6-11µm.

Portret

STANIŠTE RASPROSTRANJENOST I VREME RASTA: isključivo u hrastovim i šumama pitomog kestena. Voli nešto suvlja i osunčana staništa. Južnjačka vrsta, u Srbiji se ponegde čak i otkupljuje i izvozi iako ne raste u osobito velikim količinama. U okolini Beograda se sporadično mogu naći gnezda sa nekoliko primeraka u Lipovičkoj šumi, na Avali, Kosmaju i sremskim šumama.

Raste od kraja jula do sredine oktobra, a najčešće u kišnim i istovremeno toplim letnjim mesecima.

Čuvati se zamene sa muharom
(*Amanita muscaria*)

UPOTREBLJIVOST: Vrhunskog kvaliteta, blagva je poznata od antičkih vremena pa se nalazila i na trpezi rimskih imperatora. Može se jesti i sirova. Ivan Foht u knjizi "Gljive Jugoslavije" beleži kako je blagve bilo jako teško prodati na pijacama širom stare Jugoslavije gde su svojom bojom odušarale od svakodnevne predstave o jestivim i otrovnim gljivama. No vremena se menjaju i danas je ova gljiva opšte poznata i kao najcjenjeniji delikates priprema se za odabrane goste i sa njom se postupa kao sa najvećim gastronomskim blagom.

Može se pripremiti na sve moguće načine pa i sušiti ili kiseliti, ali ukiseljena gubi svoju lepu boju i postaje neprepoznatljiva pa će vam gosti ostati uskraćeni za puni doživljaj ove lepote.

MOGUĆNOST ZAMENE: *A. caesarea* se može zameniti sa muharom - *A. muscaria*, no blagva uvek ima žute listiće (lamele), dršku i prsten, dok su kod muhare beli. Doduše postoje dva varijeteta muhare koji mogu biti poprilično slični blagvi jer prvi ima žućkastu dršku i listiće (*A. muscaria* var. *umbrina* = *A. regalis*), dok drugi (*A. muscaria* var. *aureola*) nema krpica na šeširu. U oba slučaja razlika je u tome što blagva ima masivnu volvu dok se kod muhare ona sastoji od niza perli na bulbi. Pored toga blagva boji sok kod kuvanja u žuto, a muhara ne. Slična je i *A. crocea*, koja je sitnija i tanjeg mesa, a nema ni prstena na dršci. Srećom po neveste i nemarne gljivare zelena pupavka (*A. phalloides*) se jasno razlikuje bojama šešira iako je stasom praktično identična blagvi.

Željko Žižak

Veoma je dragoceno kada jedna relativno mala sredina, kao što je Crna Gora, ima ljude čije ideje i entuzijazam prevazilaze uske okvire zajednice i streme visokim svetskim standardima. Veoma je prijatno, a i značajno, kada se takvi rezultati mogu meriti sa ostvarenjima mnogo razvijenijih zemalja, zemalja sa bogatom tradicijom i sređenom materijalnom situacijom. Ove dve rečenice beležim da bih najavio pojavu trećeg broja časopisa *Mycologia montenegrina*, glasila Mikološkog društva Crne Gore.

Svi koji se bave duhovnim i naučnim pregalaštvom shvatiće, ako im u ruke dođe neki od već pomenuta tri broja *Mycologia*

montenegrina, o čemu ja to govorim. Moramo odmah naglasiti da je mikologija u

MYCOLOGIA
MONTENEGRINA

MYCOLOGIA MONTENEGRINA

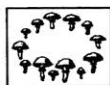
SOCIETAS MYCOLOGORUM MONTIS NIGRI

MYCOLOGIA MONTENEGRINA, Vol. III, No. 3, Podgorica, 2000

Crnoj Gori mlada nauka. Počeci sistematskog proučavanja makromiceta sežu tek nekoliko godina unazad, za razliku od mnogih evropskih zemalja čija se tradicija meri stotinama i stotinama godina, i brojnim naučnicima, a uz to i obiljem objavljenih publikacija i naučnih radova. Toga u našoj sredini do pre nekoliko godina nije bilo. U takvoj situaciji teško je bilo profilisati, a i realizovati, jedno ovakvo glasilo. Na sreću, u ovom slučaju, ti počeci, uz sve probleme koji su ih pratili, bili su ohrabrujući. Časopis je uspeo da okupi značajne domaće i strane autore, a od ovog trećeg broja dobio je i međunarodnu kodifikaciju MMYOA6, koja autorima-saradnicima obezbeđuje referentnu verifikaciju njihovih štampanih naučnih radova.

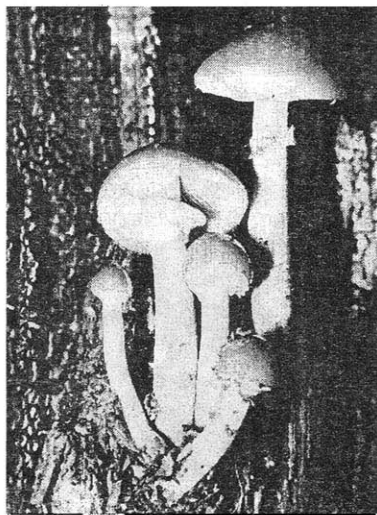
Ja bih ovom prilikom, a bez podrobnije analize teksta, istakao sadržaj ovog trećeg broja. U ru-

Prikaz

brici Makromicete i njihova zaštita objavljeno je 11 tekstova. Četiri teksta su delo 9 evropskih autora (Vincenzo Migliozi & Mauro Camboni *La micoflora del litorale romagno. 3° contributo*, Gabriele Cacviali & Massimo Bacci *Fungi interessanti dei territori Livornese e Pisano-: Hebeloma*, Giorgio Baiano & Domenico Garofoli *Un discomycete raccolto in Piemonte (Italia): Peziza polaripapulata* i Beatrice Senn-Irlet *Comment obtenir un inventaire géographique faible des champignons supérieurs*), dva teksta su delo tri autora sa prosatora bivše Jugoslavije (Neven Matočec & Ivan Focht † *On some autumnal Discomycetes collected from Mt. Orjen, Montenegro 1982-1984.* i Mitko Karadelev *Lignicolous macromycetes, parasites and saprophytes on Juniperus spp. distributed in the Balkan peninsula*). Četiri teksta pisalo je 8 domaćih autora (Branislav Perić *Deux especes, nouvelles pour le Montenegro dans le genre Discina: Discina Martinii, et Discina megalospora*, Dragan Karadžić *Najčešće Phellinus vrste u Crnoj Gori*, Branislav Perić, Olga Perić & Ilija Perić *Prilog proučavanju makromiceta Crne Gore*, Vera Raičević, Miomir Nikšić & Velimir Mitrović *Association between some higher fungi*

and nitrogen fixing bacteria). U rubrici Mikromicete i zaštita bilja objavljena su četiri teksta 8 domaćih autora (Momčilo Arsenijević, Stevan Jasnić, Tatjana Đurić & Marija Petrov *Cladosporium variable parazit spanaća*, Jelka Todorović *Odgajivačke odlike gljive Pytophthora nicotianae var. nicotianae*, Jelena Lazarević *Nalaz gljive Herpotrichia coulteri na Durmitoru*, Zora Vučinić & Jelena Latinović *Gyroceras celtidis, nova parazitična gljiva za Jugoslaviju*). Na kraju slede tekstovi koji predstavljaju nove knjige iz mikologije, beleže se aktivnosti MDCG i daje se podroban pregled brojnih mikoloških časopisa koji izlaze u Evropi. Za-

pažen je tekst dr sc. Čedomila Šilića o preminulom mikologu BiH, Sadeti Mehanović.

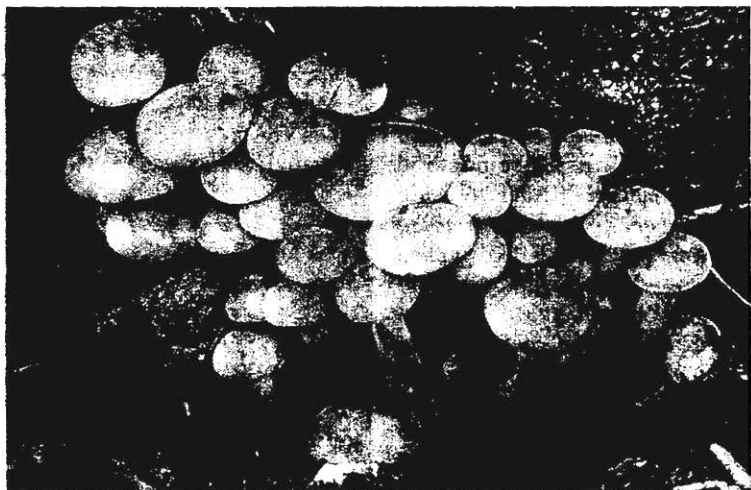
I da zaključim, *Mycologia montenegrina* razbija komplekse i budi nadu da i male sredine, uz vredne pojedince i pomoć društva, mogu držati korak sa razvijenijim svetom.

Hteo bih da preporučim Redakciji da učini još jedan napor i da sažetke tekstova stranih autora, kao i domaćih saradnika (ukoliko su svoje radove preveli na neki od svetskih jezika), obavezno daju i na srpskom jeziku. Ne treba

gubiti kontakt sa domaćim tлом i jezikom. Uostalom, pomoći će onim čitaocima koji nisu poliglote. Pa i veliki Englezi, kao i drugi evropski narodi, u srodnim časopisima objavljuju tekstove samo na svom jeziku. Mi možemo biti servis za polifoniju jezika, ali makar rezime neka je na našem.

Glavni urednik *Mycologia montenegrina* je akademik dr Milorad Mijušković a operativni urednik Branislav Perić.

Ibrahim HADŽIĆ

GLJIVE JESTIVE I OTROVNE

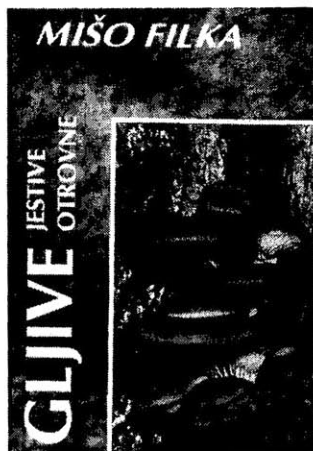
Mišo FILKA

Crteži: Stjepan KLAR

Izdavač: K. D. Ergon 2001.

Knjiga "Gljive jestive i otrovne" je prilično luksuzno urađena, sa tvrdim koricama, na kunstdruk papiru, dimenzija 13x20cm i debljine 2,5cm. Namijenjena je gljivarima amaterima, pre svega početnicima, ali i svim ostalim ljubiteljima prirode, koji na svojim šetnjama sreću zanimljiva bića iz sveta pečurki.

Mišo Filka je gljivar-amater. Rodom je Slovak iz Sakula, a po struci inženjer elektronike. Svoj radni vek proveo je u vojsci Jugoslavije. Tokom svog službovanja boravio je u Zagrebu neko vreme, a najlepší period života, kada se i najviše družio sa gljivama, u Bihaću. Dolaskom u Beograd ubrzo shvata da je u Srbiji kultura gljivarenja, u odnosu na krajeve u kojima je boravio, tek u povelju. To ga je i

podstaklo pre desetak godina da počne sa prvim radom na svojoj knjizi. Uz sve moguće nepovoljne okolnosti, knjiga je konačno izašla iz štampe u leto 2001. godine.

Kao i svaka knjiga ove vrste, ona ima svoje dobre i loše strane. Uprkos činjenici da se autor maksimalno potrudio da knjiga bude originalna, ipak je uočljivo njegovo oslanjanje na gljivarske knjige koje je radio Romano Božac, u Srbiji svakako najpopularniji pisac iz ove oblasti. Filkina knjiga je ipak originalna. On se opredelio za crteže, dajući im dve osnovne prednosti nad fotografijom: 1. da bi se neka gljiva snimila u prirodi, ponekad mora i godinama da se traži i 2. ljudsko oko daleko lakše registruje boje crteža, bazirane na kombinaciji četiri osnovne štamparske boje.

Crteži su rađeni jednostavnim potezom. Sve karakteristike opisanih vrsta veoma su lepo uočljive. Uz uobičajeni narodni naziv, koji se za određenu vrstu najčešće susreće, priloženi su i drugi nazivi, više lokalnog karaktera pojedinih krajeva. Uz glavno naučno ime dati su i sinonimi, radi lakšeg snalaženja u široj literaturi.

Već po prirodi svoga porekla, autor je pišući knjigu, najviše konsultovao češku i slovačku literaturu, što je vidljivo iz priložene bibliografije. Lakim pripovedačkim stilom uvodi nas u ovaj čudesni svet gljiva u koga je i sam zaljubljen. Daje zatim kratak istorijski uvod o primeni gljiva u ljudskoj ishrani u Evropi. Iz sledećih redova vidi se i moto samog autora i poruka knjige: "Čovek živi sa gljivama od svog postojanja kada je sakupljajući šumske plodove morao da uoči i njihove napadne oblike. Na svom iskustvu je morao da upozna je jestive, ali isto tako nejestive i otrovne". Upravo je zato u knjizi obrađeno 166 najčešćih jestivih i otrovnih vrsta, suprotstavljenih jednih drugima. Onaj ko želi da uđe u čarobni svet gljiva, mora da se oslobodi svih zabluda i praznoverica i ozbiljno da nauči osnovne odlike ovih lepotica.

Upravo je tu crtež glavna vodilja koja jasno ističe odlike koje treba upamtiti. Na crtežu su gljive više stilizovane nego u prirodi, ali utoliko ih je lakše sa sigurnošću zapamtiti.

Autor u potpunosti zna da su gljive carstvo za sebe, da nisu biljke, ali je to deo u knjizi koji je najslabije objašnjen i možda pomalo konfuzan. To proističe upravo iz oslanjanja na Boščevu sistematiku, ali je istovremeno i posledica nekonsultovanja nekog od vodećih mikologa današnjice, kao što su Pegler ili Kurtekis, čijih knjiga, mada ne prevedenih, ima i na našem tržištu. S obzirom na samu namenu knjige, to je možda manje važno. Sam autor kaže da mu nije bio cilj da piše naučnu raspravu niti udžbenik.

Poželimo na kraju još novih i originalnih knjiga na prostorima Srbije. Što je veći broj naših autora, to znači da nam se razvija i gljivarska svest. Jedino tako možemo stati na put trovanjima, kojima smo, na žalost, svedoci svake godine.

Mirjana Davidović

Ugroženost i zaštita gljiva u Crnoj gori, Makedoniji i Hrvatskoj

Branislav PERIĆ, Mitko KARADELEV i Zdenko TKALČEC

Dakle hoćete da spasete tropske prašume od spaljivanja i seče? Pohvalno. Takođe bi da pomognete da se sačuvaju preostali kitovi i pande? Odlično! No pre nego se uključite u te hvale vredne svetske poduhvate, hajde da pogledamo šta bi

mogli da uradite **ovde**. Lepo je što ste prestali da bacate okolo limenke od piva, još bolje je što ne zagađujete šume najlon kesama, Možda je sada vreme za sledeći korak. Kako bi bilo da pročitate jednu **knjigu**? I pre nego što vi upitate mene, zašto bas knjigu, da upitam ja vas. Da li ste znali da je posle poslednjeg ledenog doba Evropa naseljena biljkama i životinjama uglavnom sa područja Balkana? Da li ste znali da od cele Evrope, područje Crne Gore ima najveći broj različitih biljnih vrsta po glavi stanovnika? Da li ste znali da je 90% kopnenih biljaka u simbiotskom

o d n o s u s a gljivama? Da li ste znali da postoje tri carstva višecelijskih živih bića - životinje, biljke i **gljive**? Da li ste znali da su od svih živih bića gljive najmanje proučene? Zato treba pročitati knjigu, - bolje rečeno jednu specifičnu knjigu

koja je ovih dana izašla u izdanju Crnogorskog mikološkog centra iz Podgorice. Radi se o publikaciji "Ugroženost i zaštita gljiva u Crnoj Gori, Makedoniji i Hrvatskoj", autora Branislava Perića, Mitka Karadeleva i Zdenka Tkalčeca.

Skromna po obimu (105 strana), knjiga priča poznatu i neveselu priču o ugroženim staništima, ubrzanoj komercijalizaciji i prekomernom branju jestivih gljiva, a pre svega o velikom i tragičnom neznanju koje uništava sve oko sebe. Priča o borbi malog broja ljudi, svesnih da je kasno, ali

Clathrus ruber

Panus tigrinus

spremnih da rade na tome da se spase ono sto se spasti može, uz pomoć zakona, poučavanjem i dobrim primerom, naučnim istraživanjem i ljudskom rečju. Glavni deo knjige čine opisi i fotografije trideset retkih i/ili ugroženih vrsta gljiva sa ovih naših prostora - naših tihih suseda koji lagano izumiru od naše nebrige i neznanja.

Knjiga još sadrži i tekst "Pravilnika o zaštiti gljiva", državne uprave za zaštitu okoliša Hrvatske, koja je u zakonskoj regulativi otišla najdalje od triju država, a navedene su i liste (predložene ili usvojene) retkih i ugroženih vrsta gljiva koje podležu zaštiti. Na kraju su obimna bibliografija i rezime na engleskom jeziku.

Knjiga je namenjena mikolozima, gljivarima (komercijalnim i amaterima), ekolozima, zakonodavcima, šumarima, studentima biologije i svim ljubiteljima prirode. Svako će u njoj naći nešto za sebe, a svi zajedno možemo pomoći da se njena poruka bolje čuje: **sačuvajmo naše gljive.**

dr Aleksandar Krapež

IZVEŠTAJI SA IZLOŽBI GLJIVA

KRALJEVO 29.09.2001.

Septembarske kiše su obradovale sve gljivare širom Srbije. Kraljevčani su odmah požurili da svoju treću po redu izložbu smeste u poslednji vikend devetog meseca. Kao i ranijih godina, pokrovitelj izložbe je EKO-POKRET IBAR, na čelu sa Miroslavom Pavlovićem-Kepom, a glavni organizator i supervizor naš uvaženi član iz Pančeva, rodom Kraljevčanin, Toma Gladanac. U postavci izložbe i determinaciji gljiva učestvovali su, osim njega i članovi MDS, Mirjana Davidović i Srđan Kojičin.

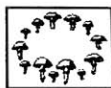
Izložba je ove godine postavljena u vrlo atraktivnom prostoru, u dugačkoj brvnari na obali Ibra, koja je vlasništvo eko pokreta. Vrata za posetioce su otvorena u subotu oko 16 časova, a do kasnih

večernjih sati izložbu je posetilo nekoliko stotina Kraljevčana. Glavni nalet interesovanja bio je u nedelju poslepodne, pred samo zatvaranje. To samo pokazuje da ovakvi pionirski koraci u pokušaju da se priroda približi gradskom stanovništvu nisu uzalud načinjeni.

Osim uobičajenih vrsta koje se uglavnom vide na izložbama ovoga tipa, bilo je i nekih zanimljivih vrsta. To su pre svega *Paxillus panuoides*, *Panus adhaerens*, *Pseudohydnum gelatinosum*, *Hypsizygus ulmarius*, *Amanita queleti* var. *francheti*. Najzanimljiviji eksponati izložbe su bile prelepe kraljevke (*Boletus regius*) i veštičije srce (*Clathrus ruber*). Gljive su sakupljene na Goču, padinama Golije u okolini Bogutovca i u brdu više manastira Žiča. Viđeno je oko 150 različitih vrsta, čiji se spisak prilaže za dokumentaciju MDS.

**B A N J A
KOVILJAČA
13-14.10.2001.**
Već tradicio-
nalna, četvrta po

Itd.

KRALJEVO 28-30.09.2001.

GLJIVE GOČA, ŽIČE, BOGUTO-
VCA

Agaricus macrosporus, *Agaricus silvaticus*, *Agaricus silvicola*, *Agaricus squamulifer*, *Albatrellus cristatus*, *Amanita ceciliae*, *Amanita citrina*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina*, *Amanita phalloides*, *Amanita phalloides var. alba*, *Amanita queleti var. francheti*, *Amanita rubescens*, *Amanita spissa*, *Amanita vaginata*, *Amanita vaginata var. alba*, *Armillaria mellea*, *Armillaria tabescens*, *Artomyces pixidatus*, *Auricularia auricula-judae*, *Auricularia mesenterica*, *Bjerkandera adusta*, *Boletus aereus*, *Boletus edulis*, *Boletus erythropus*, *Boletus regius*, *Calvatia excipuliformis*, *Cantharellus cibarius*, *Cantharellus cibarius var. amethystea*, *Chroogomphus rutilus*, *Clathrus ruber*, *Clavulina cristata var. bicolor*, *Clitocybe cerusata*, *Clitocybe costata*, *Clitocybe gibba*, *Clitocybe inversa*, *Clitocybe nebularis*, *Clitocybe odora*, *Clitopilus prunulus*, *Collybia acervata*, *Collybia butiracea*, *Coprinus atramentarius*, *Cortinarius claroflavus*, *Cortinarius praestans*, *Cortinarius purpurascens*, *Cortinarius triformis*, *Craterellus cornucopioides*, *Creolophus circhatus*, *Daedaleopsis confragosa*, *Entoloma sinuatum*, *Fomes fomentarius*, *Fomitopsis pinicola*, *Ganoderma lucidum*, *Geastrum fimbriatum*, *Gomphidius glutinosus*, *Hebeloma sinapisans*, *Hericium clathroides*, *Hohenbuhelia ricckenii*, *Hydnum repandum*, *Hygrocybe chlorophana*, *Hygrocybe intermedia*, *Hygrophoropsis aurantiaca*, *Hygrophorus cosus*, *Hygrophorus dichrous*, *Hygrophorus eburneus*, *Hygrophorus leucophaeus*, *Hygrophorus russula*, *Hypholoma fasciculare*, *Hypholoma sublateritium*, *Hypsizygus ul-*

marius, *Inocybe fastigiata*, *Laccaria amethystina*, *Laccaria laccata*, *Lactarius blenius*, *Lactarius camphoratus*, *Lactarius chrysoreus*, *Lactarius circelatus*, *Lactarius deliciosus*, *Lactarius mairei*, *Lactarius pterosporus*, *Lactarius quietus*, *Lactarius rufus*, *Lactarius salmonicolor*, *Lactarius torminosus*, *Lactarius uvidus*, *Lactarius vellereus*, *Lactarius zonarius*, *Leccinum carpini*, *Leccinum scabrum*, *Leccinum versipelle*, *Lepiota aspera*, *Lepiota clypeolaria*, *Lepista glaucocana*, *Lepista nuda*, *Leucopaxillus amarus*, *Lycoperdon piriforme*, *Lyophyllum fumosum*, *Macrolepiota procera*, *Macrolepiota rachodes*, *Marasmius aliaceus*, *Marasmius oreades*, *Marasmius wynnei*, *Megacollybia platiphyllo*, *Mycena galericulata*, *Mycena tintinabulum*, *Nectria cinnabarina*, *Omphalotus olearius*, *Oudemansiella mucida*, *Oudemansiella radicata*, *Panellus stypticus*, *Paxillus panuoides*, *Piptoporus betulinus*, *Pleurotus drynus*, *Pluteus cervinus*, *Pseudohydnum gelatinosum*, *Pycnoporus cinnabarinus*, *Ramaria aurea*, *Ramaria botritis*, *Ramaria flava*, *Ramaria formosa*, *Russula aeuruginea*, *Russula cyanoxantha*, *Russula cynoxantha var. peltereaui*, *Russula foetens*, *Russula lepida*, *Russula nigricans*, *Russula olivacea*, *Russula olivaceobrunnea*, *Russula romelii*, *Russula virescens*, *Sarcodon scabrosum*, *Scleroderma citrinum*, *Stereum gausapatum*, *Stereum hirsutum*, *Stereum subtomentosum*, *Stropharia aeruginosa*, *Suillus bovinus*, *Suillus granulatus*, *Suillus luteus*, *Trametes pubescens*, *Trametes versicolor*, *Tricholoma acerbum*, *Tricholoma bresadolatum*, *Tricholoma fracticum*, *Tricholoma pseudoalbum*, *Tricholoma sejunctum*, *Tricholoma sulphureum*, *Tricholoma ustale*, *Xerocomus subtomentosus*.

redu izložba u Banji Koviljači, predstavljala je pravo uživanje za ljubitelje gljiva. Lokalno stanovništvo je svesrdno uključeno u ovu akciju, koja svake godine ima sve više učesnika, zaljubljenika u šetnju po prirodi i strastvenih tragača za novim vrstama. Izložba je i ove godine održana u Kur-Salonu, u centru banje uz veliko razumevanje direktora i zaposlenih u ovom prelepom objektu.

Naš domaćin, Ljuba Vuksanović, kao i prethodnih godina, tokom subote je organizovao više ekipa domaćih poznavalaca terena koji su sa gostima iz Beograda, Novog Sada, Sombora, Šapca, Bijeljine, Sremske Mitrovice, Zvornika, Milića obišli nekoliko zanimljivih lokacija. Sakupljen je veliki broj uzoraka, od kojih je determinisano ukupno 224 vrste. Ekspoziti za izložbu su doneti sa Iverka, Gučeva, iz Borine i iz brda više Malog Zvornika. Na izložbi su viđeni prvi put, u okviru ovakve masovne manifestacije, maglen (*Albatrellus pes-caprae*),

crvenkasta ježevica (*Hydnum rufescens*), a najzanimljiviji nalaz je svakako *Nictalis agaricoides*, malena gljiva koja se javlja na degradiranim gljivama iz roda *Russula*. Centralno mesto izložbe su imale gljive neobičnog oblika: vrganj izrastao na vrganju i maglenka na maglenki.

Nakon izložbe na Divčibarama i u Koviljači smo ove sezone imali priliku da vidimo crvenjaču (*Cortinarius orellanus*). U ovom prelepom podrinjskom arealu raste dosta zanimljivih vrsta gljiva koje do sada nisu bile zabeležene za područje Srbije. Lokalno stanovništvo je veoma ponosno na tu činjenicu i to je jedan od razloga zašto su izložbe gljiva u Banji Koviljači pravi praznik za oči i dušu.

U determinaciji nadenih vrsta osim beogradske ekipe na čelu sa Mirjanom Davidović, veliki doprinos su dali Dragan Sakić iz Loznice i Predrag Nikolić iz Bijeljine. Učiteljica Nevenka Simić i njeni đaci su uhdan tim i primer kako decu na pravi način možemo okrenuti ka prirodi. Bez preterivanja, može se reći da na ovim prostorima o gljivama, njihovom značaju, ekologiji, konzumnim vrednostima, ali i otrovnosti, daci znaju više nego u drugim krajevima odrasli, gde se

gljive takođe sakupljaju, ali je lokalno stanovništvo krajnje okrenuto ka materijalnoj zaradi. Prva izložba u ovom lepom ambijentu nas je dočekala sa tužnom vešću o smrtnom ishodu trovanja zelenom pupavkom. Od tada su organizovana predavanja za odrasle i decu koja prate izložbe i veoma su posećena. Na primeru Banje Koviljače može se mnogo naučiti, a pre svega kako da edukujemo stanovništvo u sakupljanju gljiva i na koji način ljudima pružiti ono što im je najpotrebnije: **NAUČITI IH DA IZBEGNU OTROVNE VRSTE.** Ove godine u lozničkom kraju nije zabeležen ni jedan slučaj trovanja gljivama.

SREMSKI DANI GLJIVA OBEDSKA BARA 20.10.2001.

Svake jeseni *Sremska Grofovija Gljiva* u prijatnom ambijentu pod pokroviteljstvom javnog preduzeća *Srbijašume* ugosti prijatelje gljiva na drugoj lokaciji. Ove godine po drugi put je izložba upriličena u motelu u Obrežu na Obedskoj bari. Nefor-

malno druženje uz priče o gljivama, koje su nam plasirali članovi MDS Ibrahim Hadžić, Siniša Radić, Aleksandar Krapež i Mirjana Davidović, završilo se gulašom od mesa jelena kapitalca, koga je kao trofejni primerak ustrelio neki nemački turista.

Gosti iz Beograda, Sremske Mitrovice, Novog Sada, Loznice i Banjaluke imali su prilike da vide stotinak vrsta gljiva koje su sakupljene toga jutra u obližnjoj šumi. Najveća zanimljivost ove kasnojesenje izložbe su bile brestovače (*Pleurotus cornucopiae*), kao što je poznato letnje gljive, ali takođe i vrganji (*Boletus aereus* i *Boletus satanoides*), takođe tipične vrste toplih dana. Naravno, bilo je tu i bukovača (*Pleurotus ostreatus*), martinčica (*Clitocybe geotropa*), maglenki (*Clitocybe nebularis*), puza (*Armillaria mellea*) raznih vrsta iz roda *Stropharia* i *Helvella*.

Uz zahvalnost našem domaćinu, Rajku Baraću, poželimo da nam i sledeći put *Sremska Grofovija Gljiva* priredi druženje na zanimljivoj lokaciji bogatoj gljivama.

Mirjana Davidović

Spisak determinisanih vrsta iz Banje Koviljače

Agaricus arvensis, *Agaricus macrosporus*, *Agaricus silvaticus*, *Agaricus silvicola*, *Agaricus xanthodermus*, *Agrocybe aegerita*, *Albatrellus cristatus*, *Albatrellus pes-caprae*, *Amanita caesarea*, *Amanita citrina*, *Amanita gemmata*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina*, *Amanita phalloides*, *Amanita quelletii* var. *francheti*, *Amanita rubescens*, *Amanita spissa*, *Amanita vaginata*, *Apiocera chrysosperma*, *Armillaria mellea*, *Armillaria ostoyae*, *Armillaria tabescens*, *Artomyces pixidatus*, *Auricularia auricula-judae*, *Bjerkandera adusta*, *Bjerkandera fumosa*, *Boletus aereus*, *Boletus calopus*, *Boletus edulis*, *Boletus luridus*, *Boletus pinophilus*, *Boletus queleti*, *Boletus regius*, *Boletus satanas*, *Boletus speciosus*, *Calvatia excipuliformis*, *Calvatia utriformis*, *Camarophyllus niveus*, *Cantharellus cibarius*, *Cantharellus cibarius* var. *amethystea*, *Cantharellus cinereus*, *Cantharellus friessi*, *Cantharellus tubiformis*, *Chroogomphus rutilus*, *Clavariadelphus pistillaris*, *Clavulina cristata*, *Clavulina cinerea*, *Clitocybe dealbata*, *Clitocybe geotropa*, *Clitocybe gibba*, *Clitocybe inversa*, *Clitocybe nebularis*, *Collybia fuscipes*, *Coprinus comatus*, *Coprinus micaceus*, *Coprinus truncatus*, *Cortinarius albiovioaceus*, *Cortinarius bolaris*, *Cortinarius orellanus*, *Cortinarius purpurascens*, *Cortinarius torvus*, *Cortinarius trifurmis*, *Cortinarius violaceus*, *Cortinarius volvatus*, *Craterellus cornucopioides*, *Creolophus cyrchatus*, *Daedalea quercina*, *Daedaleopsis confragosa*, *Daedaleopsis tricolor*, *Daldinia concentrica*, *Dermocybe sanguinea*, *Entoloma rhodopolium*, *Entoloma sinuatum*, *Entoloma vernum*, *Fistulina hepatica*, *Fomes fomentarius*, *Fomitopsis pinicola*, *Ganoderma applanatum*, *Ganoderma lucidum*, *Gloeophyllum sepiarium*, *Grifola frondosa*, *Gymnopilus spectabilis*, *Gyrophorus castaneus*, *Helvella crispa*, *Hydnellum conrescens*, *Hydnum repandum*, *Hydnum rufescens*, *Hygrocybe ceracea*, *Hygrocybe cocineocrenata*, *Hygrocybe vitelina*, *Hygrophorus arbustivus*, *Hygrophorus atromentosus*, *Hygrophorus cosus*, *Hygrophorus discoides*, *Hygrophorus eburneus*, *Hygrophorus erubescens*, *Hygrophorus leucophaeus*, *Hygrophorus nemoreus*, *Hygrophorus olivaceoalbus*, *Hygrophorus poetarum*, *Hygrophorus russula*, *Hygrophorus tephroleucus*, *Hypholoma fasciculare*, *Hypholoma sublateralium*, *Hypoxylon fragiforme*, *Hypsizygus ulmarium*, *Inocybe fastigiata*, *Inocybe geophylla*, *Inocybe*

geophylla var. *lilacina*, *Inonotus tomentosus*, *Laccaria amethystina*, *Laccaria laepta*, *Lactarius aspidius*, *Lactarius blienius*, *Lactarius chrysoreus*, *Lactarius circelatus*, *Lactarius deliciosus*, *Lactarius mairei*, *Lactarius pterosporus*, *Lactarius pubescens*, *Lactarius rufus*, *Lactarius uvulus*, *Lactarius vellereus*, *Lactarius zonarius*, *Langermania gigantea*, *Leccinum aurantiacum*, *Leccinum griseum*, *Leccinum scabrum*, *Leccinum versipelle*, *Lenzites betulina*, *Lepiota aspera*, *Lepiota clypeolaria*, *Lepiota cristata*, *Lepiota nuda*, *Lycoperdon perlatum*, *Lycoperdon piriforme*, *Lyophyllum decastes*, *Lyophyllum loricatum*, *Macrolepiota mastoidea*, *Macrolepiota procera*, *Marasmius alliaceus*, *Marasmius oreades*, *Marasmius wynnei*, *Megacollybia platyphylla*, *Merulius tremellosus*, *Mycena pura*, *Mycena pura* var. *rosea*, *Nictalis agaricoides*, *Omphalotus olearius*, *Otidea umbrina*, *Oudemansiella radicata*, *Oxiporus laemarginatus*, *Panellus stipticus*, *Panus rudis*, *Panus tigrinus*, *Paxillus involutus*, *Pholiota aurivellus*, *Pholiota populnea*, *Piptoporus betulinus*, *Pleurotus dryinus*, *Pleurotus ostreatus*, *Pleurotus pulmonarius*, *Pluteus salicinus*, *Podosecypha multizonata*, *Polyporus badius*, *Polyporus varius*, *Psathyrella pygmaea*, *Pseudocraterellus sinuosus*, *Pseudotrametes gibbosa*, *Pycnoporus cinnabarinus*, *Ramaria aurea*, *Ramaria fenica*, *Ramaria flava*, *Ramaria formosa*, *Russula aeruginea*, *Russula atropurpurea*, *Russula cyanoxantha*, *Russula delicata*, *Russula emetica*, *Russula foetens*, *Russula illota*, *Russula laurocerarsi*, *Russula lepida*, *Russula nigricans*, *Russula olivacea*, *Russula pectinata*, *Russula queleti*, *Russula romelii*, *Russula sanguinea*, *Russula vesca*, *Russula virescens*, *Russula zware*, *Sarcodon scabrosus*, *Schizophyllum commune*, *Scleroderma citrina*, *Stereum gausapatum*, *Stereum hirsutum*, *Stereum rugosum*, *Stereum subtomentosum*, *Strobilomyces strobilaceus*, *Stropharia aeruginosa*, *Suillus granulatus*, *Trametes multicolor*, *Trametes pubescens*, *Trametes versicolor*, *Trichaptum bifforme*, *Tricholoma acerbum*, *Tricholoma album*, *Tricholoma atroscamosum*, *Tricholoma bresadolatum*, *Tricholoma fracticum*, *Tricholoma imbricatum*, *Tricholoma pardnum*, *Tricholoma saponaceum*, *Tricholoma sejunctum*, *Tricholoma sulphureum*, *Tricholoma terreum*, *Tricholoma ustale*, *Tricholoma vaccinum*, *Tricholoma virgatum*, *Xerocomus armeniacus*, *Xerocomus chrysenteron*, *Xerocomus subtomentosus*, *Xylaria digitata*, *Xylaria hypoxylon*.

DANI GLJIVA NA VALJEVSKIM PLANINAMA

Izložba i sve što uz nju ide, uz odrednicu "obrazovno turistička manifestacija", najavljena je za 6. i 7. oktobar 2001. godine u hotelu "Maljen" na Divčibarama. Kao i ranijih godina (osim prošle, kada ova manifestacija nije održana, jer su održavane druge stvari), organizator je bilo Gljivarsko društvo Valjevo, a pokrovitelj Javno preduzeće "Srbijašume", Beograd.

Za organizatore ovo je značilo još dva prethodna dana rada na terenu. Primerci gljiva pažljivo su prikupljeni na okolnim loka-

litima Maljena, u više ili manje mešovitim listopadno-četinarskim šumama. Gljiva u prirodi uvek ima u ovo doba godine, samo ih treba pronaći. Koliko su sakupljači bili uspešni, procenite iz priloženog spiska Mirjane Davidović od 236 determinisanih vrsta.

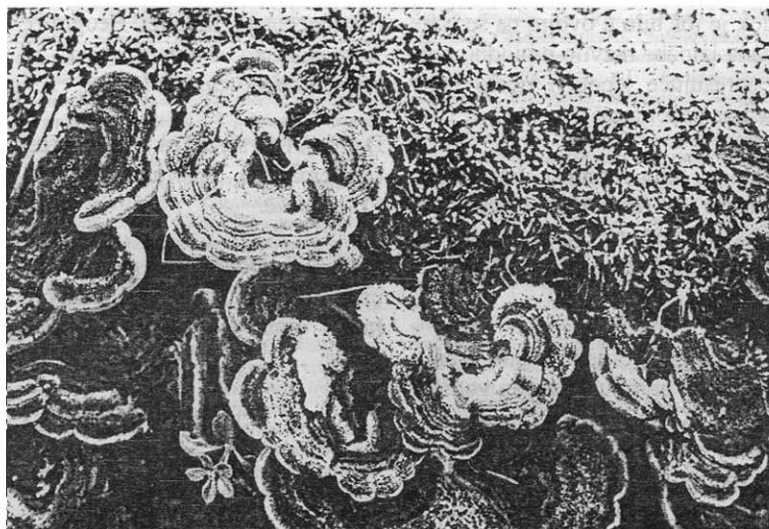
Najveći posao odvijao se, kao i ranijih godina, noću između petka i subote. Šumari su obezbedili materijal za ambijentalnu dekoraciju: šumsko bilje, granje, mahovinu, paprat i slično. Postavka izložbe je, prema predlogu Zlate Živančev, konceptijski odgovarala pojedinim staništima: primerci gljiva grupisani su posebno na one iz četinarskih, listopadnih, odnosno mešovitih šuma i livada. Determinaciju su te noći, uz brdo knjiga, obavili Mirjana Davidović, dr Aleksandar Krapež i dr Andreja Tepavčević. Determinisani primerci označavani su (isključivo) naučnim imenima, a dodatne oznake stavljane su samo uz primerke smrtno otrovnih vrsta. Upravo o tim činjenicama posetioci su najčešće tražili objašnjenja tokom

obilaska izložbe: Zašto nema narodnih imena gljiva? I "da li su sve ostale gljive (koje nisu označene kao otrovne) jestive"? Po mišljenju organizatora, narodna imena nisu ujednačena i često se odnose na različite vrste (na primer, "međed" je u nekim krajevima naziv bilo kojeg vrganja, dok se druge tako zovu pojedine vrste vrganja, ne uvek iste). Drugo pitanje, oko označavanja jestivih i otrovnih gljiva, u vezi je sa "obrazovnim" aspektom manifestacije (kako se u nazivu i kaže). Da su svi primerci bili označeni (jestiva, nejestiva, otrovna), to bi se moglo shvatiti i kao podrška početniku: sve tu piše, pa se, eto, neke od

sakupljenih gljiva odmah, po izgledu, mogu strpati u lonac.

Manifestacija jeste bila obrazovna: Deca osnovnih škola takmičila su se u crtanju gljiva i dobila nagrade, a u subotu su se daci u grupama, sa nastavnicima, gurali oko stolova sa gljivama. Pa su tako slušali i zapitkivali "profesora" Krapeža o razlici između blagve i muhare ispod koje se sakrivaju patuljci, o pupavki "lepoj, strašnoj i otrovnoj", koja u ovoju liči na mladi šampinjon. O vrganjima, među kojima je na izložbi bilo i onih od kilograma. Ista pitanja postavljali su i odrasli posetioci, a bilo ih je mnogo te subote. Neke je zanimalo zašto je

stršak (*Phallus impudicus*) smešten pod zvono, pa im je omogućeno da ga omirišu; onda im je bilo jasno. Neki su donosili gljive u korpi da pitaju jesu li jestive (na pr. otrovni *Paxillus involutus*, za kojeg je nalazač garantovao da je nekakav jestivi *Suillus*). A neke su gljive prosto nestale sa izložbenih stolova; srećom po pozajmljivače, to su bile blagve i neki vrganji. Najveća atrakcija bila je golema puhara (*Langermannia gigantea*) od nekih 6 kilograma, koja je završila na roštilju, nakon što su se svi uz nju grupno i pojedinačno fotografisali na suncu ispred hotela. Bilo je zanimljivo videti i veštičje srce (*Clathrus ruber*), koje je donela M. Davidović dok je još bilo u ovoju, pa se u tri dana izložbe razvilo u plodno telo zastrašujuće lepote i uvelo pred očima posetilaca.

Ko se nije umorio tog dana, mogao je (a mnogi i jesu) da posle večere učestvuje u "gljivarskoj zabavi", sve uz živu muziku.

U nedelju je organizovano branje gljiva uz pratnju stručnog vodiča. Dr A. Krapež omogućio je tako većoj grupi radoznalih ljubitelja prirode da napune korpe gljivama. Kontrola je obavljena

na povratku u hotel, pa su se korpe prilično ispraznile: ostale su uglavnom rujnice (*Lactarius deliciosus*), mrke trubače (*Craterelus cornucopioides*) i po neki vrganj.

Deo manifestacije činila je i prodajna izložba lekovitog bilja, kao i odgovarajućih stručnih i popularnih knjiga, časopisa i postera.

Dok su se u subotu popodne gledaoci tiskali oko izložbenih stolova, u drugoj sali hotela održana su predavanja:

Mirjana Pjević (Centralna apoteka KCS): *Lekovite Gljive*

Prof. Dr Radiša Jančić (Farmaceutski fakultet Beograd): *Taksonomska nomenklatura ili pravila imenovanja biljaka*

Dr Aleksandar Krapež (Matematički institut SANU): *Vrganjevke*.

Sledi već spominjani spisak Mirjane Davidović determinisanih (ne i svih prikupljenih) vrsta gljiva.

A. Tepavčević i B. Šešelja

DIVČIBARE 03.-07. 10. 2001.

Abortiporus bienis, *Agaricus benesii*, *Agaricus bohusi*, *Agaricus essetei*, *Agaricus macrosporus*, *Agaricus silvaticus*, *Agaricus silvicola*, *Agrocybe aegerita*, *Albatrellus cristatus*, *Amanita caesarea*, *Amanita ceciliae*, *Amanita citrina*, *Amanita magnivolvata*, *Amanita mairei*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina*, *Amanita parphyria*, *Amanita phalloides*, *Amanita phalloides var. alba*, *Amanita queletii var. francheti*, *Amanita queletii*, *Amanita rubescens*, *Amanita rubescens var. anulosphurea*, *Amanita spissa*, *Amanita strobiliformis*, *Amanita vaginata*, *Amanita vaginata var. flavula*, *Armillaria mellea*, *Armillaria ostoyae*, *Armillaria tabescens*, *Atromyces pioxidatus*, *Bjerkandera adusta*, *Bjerkandera fumosa*, *Boletus aereus*, *Boletus edulis*, *Boletus erythropus*, *Boletus impolitus*, *Boletus luridus*, *Boletus queletii*, *Boletus regius*, *Boletus rhodanthus*, *Boletus satanas*, *Boletus satanoides*, *Boletus torosus*, *Bovista plumbea*, *Calocera viscosa*, *Calvatia excipuliformis*, *Calvatia utriformis*, *Camarophyllus niveus*, *Cantharellus cibarius*, *Cantharellus lutescens*, *Cantharellus tubiformis*, *Chroogomphus rutilans*, *Clathrus archeri*, *Clathrus ruber*, *Clavariadelphus pistillaris*, *Clavulina cinerea*, *Clavulinopsis fustiformis*, *Clitocybe cerusata*, *Clitocybe costata*, *Clitocybe geotropa*, *Clitocybe gibba*, *Clitocybe inversa*, *Clitocybe nebularis*, *Clitocybe odora*, *Clitopilus prunulus*, *Collybia acervata*, *Collybia butiracea*, *Collybia fussipes*, *Collybia prolixa*, *Coltricia perennis*, *Coprinus atramentarius*, *Coprinus comatus*, *Cortinarius alboviolaceus*, *Cortinarius atrovirens*, *Cortinarius cumatilis*, *Cortinarius dibaphus*, *Cortinarius duracinus*, *Cortinarius helvolus*, *Cortinarius largus*, *Cortinarius odorifer*, *Cortinarius orellanus*, *Cortinarius praestans*, *Cortinarius rigens*, *Cortinarius torvus*, *Cortinarius traganus*, *Cortinarius trivialis*, *Cortinarius violaceus*, *Cortinarius volvatus*, *Craterellus cornucopioides*, *Cystoderma cinnabarinum*, *Daedalea quercina*, *Daedaleopsis confragosa*, *Entoloma lividoalbum*, *Entoloma nitidum*, *Entoloma rhodopolium*, *Entoloma sinuatum*, *Entoloma vernum*, *Fistulina hepatica*, *Flammulina velutipes*, *Fomes fomentarius*, *Ganoderma lucidum*, *Gloeophyllum sepiarium*, *Gymnopilus penetrans*, *Gyroporus castaneus*, *Hebeloma radicosum*, *Hebeloma sinapicans*, *Hericium coraloides*, *Hydnum repandum*, *Hygrocybe aurantiosplendens*, *Hygrocybe citrinovirens*, *Hygrocybe cocineus*, *Hygrocybe conica*, *Hygrocybe mairei*, *Hygrocybe nigrescens*, *Hygrocybe psitacina*, *Hygrophorus agathosmus*, *Hygrophorus arbustivus*,

Hygrophorus chrysodon, *Hygrophorus cosus*, *Hygrophorus eburneus*, *Hygrophorus erubescens*, *Hygrophorus leucophaeus*, *Hygrophorus olivaceoalbus*, *Hygrophorus penarius*, *Hygrophorus poetarum*, *Hygrophorus russula*, *Hypholoma capnoides*, *Hypholoma fasciculare*, *Hypholoma sublateralium*, *Inocybe fastigiata*, *Inocybe flavella*, *Inonotus tomentosus*, *Laccaria amethystina*, *Laccaria laccata*, *Lactarius blenius*, *Lactarius deliciosus*, *Lactarius pubescens*, *Lactarius romagnesi*, *Lactarius salmonicolor*, *Lactarius scrobiculatus*, *Lactarius torminosus*, *Lactarius turpis*, *Lactarius uvidus*, *Lactarius vellereus*, *Lactarius zonarius*, *Laetiporus sulphureus*, *Langermania gigantea*, *Leccinum aurantiacum*, *Leccinum griseum*, *Leccinum scabrum*, *Leccinum versipelle*, *Lentinellus cochleatus*, *Lentinus adhaerens*, *Lenzites betulina*, *Lepiota acutesquamosa*, *Lepiota aspera*, *Lepiota naucina*, *Lepista glaucocana*, *Lepista nuda*, *Leucopaxillus amarus*, *Limacella glioderma*, *Lycoperdon perlatum*, *Lycoperdon piriforme*, *Lyophyllum connatum*, *Lyophyllum infumatum*, *Macrolepiota mastoidea*, *Macrolepiota procera*, *Macrolepiota rachodes*, *Marasmius aliaceus*, *Marasmius cochaeus*, *Marasmius oreades*, *Marasmius scorodoni*, *Marasmius wyneae*, *Megacollybia platyphylla*, *Melanoleuca atripes*, *Melanoleuca maleuca*, *Meripilus giganteus*, *Micena fagetorum*, *Mycena pura*, *Otidea umbrina*, *Oudemansiella mucida*, *Oudemansiella radicata*, *Paxillus involutus*, *Peckiella deformans*, *Phallus impudicus*, *Pholiota aurivellus*, *Pholiota squarosa*, *Piptoporus betulinus*, *Pleurotus ostreatus*, *Pseudocraterellus simuosus*, *Pseudohydnum gelatinosum*, *Pycnoporus cinnabarinus*, *Ramaria aurea*, *Ramaria fenica*, *Ramaria flava*, *Ramaria formosa*, *Ramaria palida*, *Rhizopogon luteolus*, *Rugosomyces ionides*, *Russula aeruginea*, *Russula aurata*, *Russula coerulea*, *Russula cyanoxantha*, *Russula delicata*, *Russula emetica var. silvestris*, *Russula foetens*, *Russula lepida*, *Russula nigricans*, *Russula olivacea*, *Russula pectinatoides*, *Russula sanguinea*, *Ruscodon scabrosum*, *Schizophyllum commune*, *Stropharia aeruginosa*, *Stropharia coerulea*, *Suillus aeruginascens*, *Suillus bovinus*, *Suillus colinitus*, *Suillus granulatus*, *Suillus luteus*, *Telephora palmata*, *Trametes versicolor*, *Tricholoma sulphureum*, *Tricholoma acerbum*, *Tricholoma bresadolianum*, *Tricholoma fracticum*, *Tricholoma imbricatum*, *Tricholoma luridum*, *Tricholoma sejunctum*, *Tricholoma terreum*, *Tricholomopsis rutilans*, *Xerocomus armeniacus*, *Xerocomus chrysenteron*, *Xerocomus subtomentosus*, *Xylaria polymorpha*,

NOVA VRSTA GLJIVE ZA SRBIJU
Pluteus variabilicolor Babos

Razdeo: *Basidiomycotina*
Klasa: *Homobasidiomycetes*
Podklasa: *Agaricomycetideae*
Red: *Pluteales*
Podklasa: *Pluteaceae*
Rod: *Pluteus*

Šešir: do 10 cm širok, promenljive boje, od limun žute do crvenonarandžaste, dugo spuštenog ruba; od centra do ruba izrazito reljefno naboran. Naborani delovi su obično tamniji.

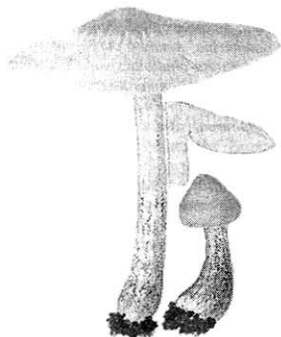
Listići: gusti, roze boje, zaokruženo prirasli za dršku. Otisak spora je smeđ sa blagom ružičastom nijansom.

Drška: 7-10 x 1-2 cm, elastično-žilava, unutra šuplja, prema osnovi se širi, belo-žućkasta, pomalo brazdasta; u donjem delu sitno crno tačkasto pošpricana.

Meso: belo-žućkasto, tanko u šeširu, vlaknasto u dršci; mirisa vrlo blagog na sveže drvo.

Stanište: na korenju, piljevini ili ostacima drveta; vrlo je retka.

Diskusija: Prema knjizi - **Courtecuisse R., Duhem B.:** *Mushrooms & Toadstools of Britain and Europe*, Harper Collins Publishers, London 1995, ova gljiva je do sada zabeležena samo u Mađarskoj. Poznato nam je da ju

je u Republici Srpskoj (Milići), na piljevini našla član MDS Mirjana Davidović u septembru 1999. Nada Lazić, član MDS, našla je ovu vrstu krajem jula 2002. na istočnom obodu Beogradske park-šume Košutnjak. Izrasla je na trulom panju poviše restorana "Košuta."

Ova vrlo lepa gljiva je često bogato ornamentirana po šeširu dubokim neravnim brazdama i po tome se lako raspoznaje.

Fig: Courtecuisse (1995) № 878

Leg.: Nada Lazić

Determinisao Siniša Radić

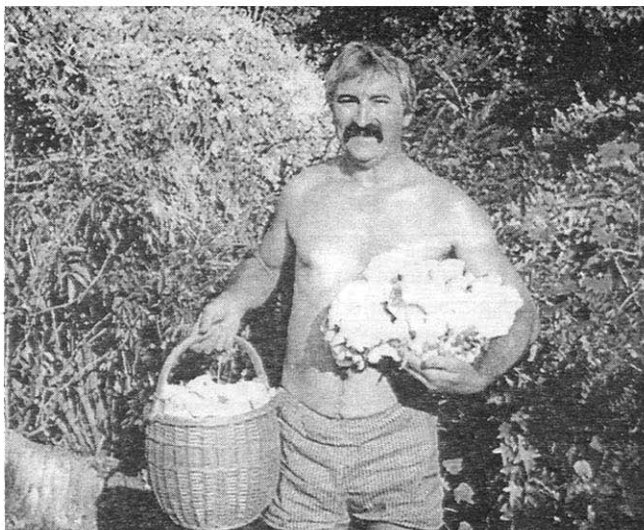
Dokument: eksikat, otisak spora i fotografija

Siniša Radić i Nada Lazić

BUKOVAČA - ZIMSKA GLJIVA OD OGNJENE MARIJE DO SVETOGA ILIJE U "GROFOVIJI SREMSKOJ"

Bukovača, *Pleurotus ostreatus*, poznata je kao gljiva koja raste isključivo u rano proleće, kasnu jesen i tokom blagih zima na prirodnom staništu. Kada je u pitanju gajenje, postoje sojevi koji mogu podneti i toplije vreme, ali leto prošle 2000. godine bilo je prevruće. Pa ipak, desilo se čudo! Poznato je da se bukovača može

nih džakova zajedno sa slamom, postavio sam na panjeve evro-američkih topola i klonova I-214 u neposrednoj blizini reke Save. Svake jeseni i zime brao sam sa njih 3-6 kg gljiva po panju. Poznato je da micelija ove gljive treba temperaturni šok ispod 10°C, da bi plodonosila. Žarko leto 2000. godine sa ekstremno

uzgajati na piljevini mekih liščara. Aprila 1996. godine miceliju bukovače uzetu sa korišće-

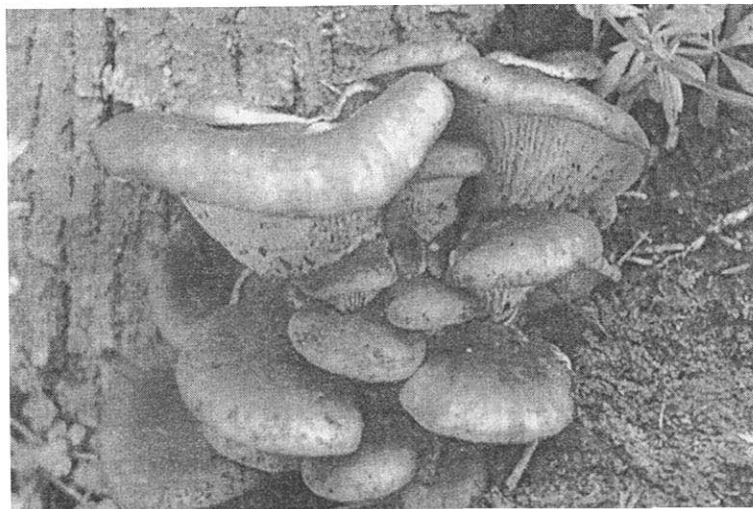
visokom temperaturom za Panonsku niziju od 42°C, bez atmosferskih padavina tokom letnjih me-

seci, "IZAZVALO" je neverovatno šok i pojavu zimske gljive. Prvi busen sam ubrao 30. jula, a drugi 2. avgusta, težine 1950g i 2250g. Bila je ovo strahovita borba za život. Ali to nije sve!

Prodoše i Ognjena Marija i Sveti Ilija, prođe i druženje uz kotlić pun gljiva 12. avgusta, a kiša ne pade. Za Preobraženje sam imao prilike da ugostim članove MDS iz Beograda, porodicu Davidović i mog predsednika GD Srem, Rajka Baraća, sa novim busenom bukovača, ubranim na istim pancevima, stotinak metara od reke Save. Dakle, 19. avgusta sam želeo samo da pokažem prijateljima svoje nalazište što plo-

donosi u sred leta, a ono opet dva prelepa busena, ukupne težine 4kg. Ubrali smo ih još mlade, mirisne, sočne, a ipak velikih dimenzija. U okolini se sve belelo, kao posuto brašnom od puštenih spora. Završile su te večeri u kotliću, ali smo ih za svaki slučaj ovekovečili fotoaparatom. Nek se zna: *Jedna je jedina Grofovija Sremska sa letnjim bukovačama!* Mistične i tajanstvene, gljive nas uvek iznenade, nekad svojim ćutanjem, a nekad raskošnim šepurenjem.

Nikola Nakaradić,
Gljivarsko društvo Srem

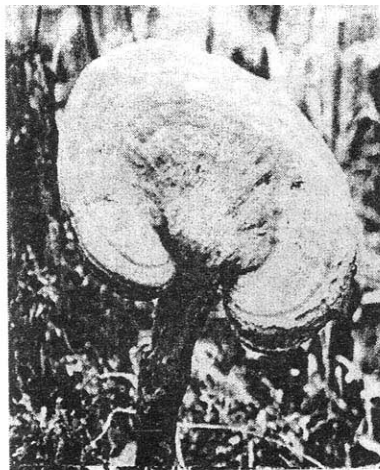
GANODERMA LUCIDUM NA OKTOBARSKIM SUSRETIMA ZDRAVSTVENIH RADNIKA SRBIJE

Na Zlatiboru je od 24-28. oktobra održan susret zdravstvenih radnika Srbije. U okviru sekcije farmaceutskih tehničara tematski deo seminara je bio posvećen problemu alergije, preventivi i lečenju.

Među 32 prikazana rada, bio je i rad potpisnika ovog teksta, o *Ganodermi lucidum*. Prvi put se na jednom ovakvom skupu pojavio rad koji navedenu problematiku obrađuje sa aspekta lekovitih gljiva. Rad "*Ganoderma*

lucidum kao antialergik" odnosio se na svojstvo hrastove sjajnice da preko svojih lekovitih supstanci blokira izlučivanje histamina iz ćelija i na taj način sprečava pojavu alergije. Obađeno je i već poznato dejstvo ove gljive koja povećava otpornost organizma i na taj način ga čini manje osetljivim prema određenim supstancama koje izazivaju alergiju.

Učesnicima seminara prikazana je hrastova sjajnica kao eksponat, što je bila ilustracija ovog rada.

Opšti utisak je bio izvanredan, rad je proglašen jednim od tri najbolja na seminaru, a na ovaj način je otvoreno još jedno interesantno poglavlje o značaju prirodnih preparata kao pomoćnih lekovitih sredstava u terapiji nekih bolesti. Pored toga ovaj rad je ujedno bio i prilog korišćenju preparata hrastove sjajnice koji se nalaze u našim apotekama, bilo da su uvezeni ili domaće proizvodnje.

Mirjana Pjević

BEZ CRVENE

Radmilo ANĐELKOVIĆ

Koliko je nama poznato, gospodin Petar Rašić je tri puta padao u nesvest tokom povratka kući. Prvi put se to dogodilo kada je shvatio da su oblaci nepokolebljivo žuti.

Komiteta za izgnanstvo je koju nedelju ranije odlučio da okonča njegovu izolaciju na Zatvorskoj Planeti. Sa velikom grupom pomilovanih protivnika ulaska Zemlje u Galaktičku Federaciju prebačen je do Orbitalne stanice. Odatle je samo njega put vodio na Balkan. Verovatno se do poslednjeg trenutka nadao da ga je izgnanstvo zaštitilo od Promene. Da je proces ograničenja, što je bio uslov za ulazak u Federaciju, bio primenjen na ljudima koji su to prihvatili, a ne na samoj Zemlji.

Slučaj Petra Rašića nije bio jedan od onih koji menjaju istoriju. Teško da je njegova pobuna mogla išta da promeni u odnosima između Zemlje i Galaktičke Federacije. Sve činjenice su govorile u prilog marginalnosti njegove pojave. Čak i podatak da je kažnjen blago, trogodišnje iz-

gnanstvo i nije neka kazna, potvrdio je da u njemu niko nije video neprijatelja galaktičkih razmera. Da mi njegovu pojavu ne beležimo, ostao bi morena urezana glečcerom Promene.

A, šta je bila Promena?

Galaktička Federacija se pojavila i ponudila Zemlji članstvo, što je donosilo pristup i učešće u svim

Amanita muscaria

civilizacijskim i tehnološkim tekovinama poznate Vaseljene. Ko bi to odbio? Ta, Zemlja je nekoliko vekova tragala po svemiru za takvom prilikom. Kvaka je bila u uslovima Federacije. Niko nikada nije shvatio taj jedini uslov: odreći se jedne osnovne boje iz spektra duge. Kome je to trebalo? Ko je iz toga mogao da izvuče korist?

Dok su se približavali Zemlji, kroz okno transportnog broda, Petru se učinilo da je na isti način plava, podjednako tajnovita pod velom arabeske oblačnih masa. Tada nije mogao da razazna da su oblaci, zapravo, presvučeni nijansom žutog.

“Plavo i žuto... ostalo je plavo i

žuto...” mrmljao je kasnije, budeći se iz nesvestice u ogromnom predvorju pristanišne zgrade Surčina. Osećao se stešnjenim u metalnim invalidskim kolicima kojima su ga prevezli do taksi letilice.

Otvarajući oči najpre je primetio plavi prekrivač kojim su ga pokrili zbog već prisutne oktobarske svežine. Prisećajući se prethodnih trenutaka, izvukao je bledezelenu ruku ispod prekrivača, izbuljio se u nju i drugi put pao u nesvest.

Pratioci su kasnije tvrdili da nije pao u nesvest i da je sve vreme puta do stana koji mu je bio namenjen bio budan. Asistent Milena Gavrilović podnela je suprotan video izveštaj i zbog toga je odlučeno da ostane s njim i nekoliko narednih dana. Doktor Zidar se nadao da transformacija šoka percepcije kod Petra Rašića može da potvrdi neke njegove teorije.

Mi mislimo da su pratioci bili u pravu, a da je doktor Zidar svesno ušao u nešto što je moglo da bude dobar naučni rad za neki od narednih brojeva *East European Society of Ophthalmology*.

Moje telo je bolesnozeleno, mislio je gospodin Rašić dok su ga,

zajedno sa kolicima, ubacivali u neko veće vozilo. Želudac ga je obavestio da su se odvojili od tla, pritisak inercije ga je upozoravao na skretanja na putu do ko zna gde.

Dopalo mu se. Poznati osećaji oslobađali su ga od Promene.

Kušao je i informacije koje su mu dopremala ostala čula. Lagana strujanja toplote, šumove pokreta prebacivanja noge preko noge, paljenje cigarete... U oštrom mirisu prvog izdahnutog dima prepoznao je i tragove doručka, loše zamaskirane pastom za zube. Ženska osoba bila je toplija, bliža... Kao da je brižan glas sa pristaništa nosio u sebi više od profesionalne pažnje. Ili se varao?

Inačenje očnih kapaka produžilo se i pošto su ga uneli u zatvoreni prostor. Pažljivo, profesionalno. Zajedno sa invalidskim kolicima. Progovorili su par rečenica sa ženom (tako je saznao da su bili dvojica), grubo su se našalili na njegov račun i otišli. Žena je ostala.

Čuo je kako se kreće, pomera stvari po prostoriji. Neke od stvari su sigurno bile meke; više od muklih šumova govorilo je strujanje vazduha. Najpre je

namestila postelju. Za njega? Zatim su zvuci poskočili za najmanje dvadeset decibela. Bile su to čaše i drugi sudovi, škripa polica gde ih je razmeštala. Tihi huk pripisao je paljenju plina, tečenje vode iz česme potvrdilo je da se ona sprema da nešto skuva.

Mogao bih ostatak života da provedem kao slepac, zaključio je.

“Sladu ili gorču?” pitanje prasnu kroz tišinu.

Znači - kafa.

Očutao je.

“Znam da ste budni sve vreme.” nedvosmisleno je utvrdila gospođica Gavrilović. Bilo je jasno da više neće dozvoliti njegovo dalje opiranje. Prečutno se saglasila sa odbijanjem da gleda.

“Srednju... Jednu kašičicu šećera...” promrmljao je obeshrabreno, a zatim dodao: “...ravnu.”

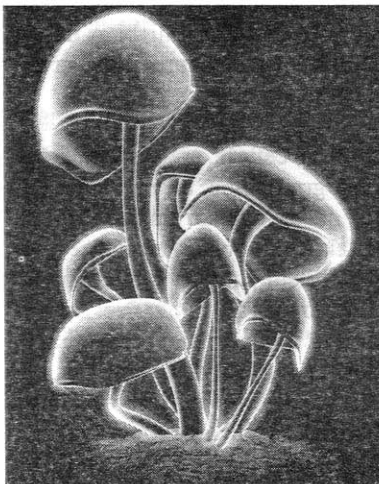
Nakon četiri odobrena dana njen nadzor je produžen na neodređeno vreme. Petar Rašić je, naime, istrajavao na svom neobičnom štrajku. Čitava nedelja bila joj je potrebna da ga ubedi u potrebu da odu na izlet u okolinu Ražane, negde od Kosjerićke vi-

soravni ka vrhu Subjela. Pred sam odlazak umalo sve nije upropastila rečenicom:

“Videćete kako je taj kraj divan u jesen; mogu da se razaznaju sve nijanse zelenog...”

Samo inat i čvrsto uverenje da će pod prstima uspeti da oseti nedostajuće boje uvele su ga u letilicu.

Znao je da su borovi ostali zeleni. Onako zeleni, sa tamnim prelivima crne boje, kako ih se sećao sve tri godine odsutnosti. Otipavao je duge borove iglice srećan što su iste. Sa naporom je odvalio komad kore i pritom porezao jagodicu prsta. Potonuo je u sebe zamišljajući tonove

smeđe i okera koji bi se pokazali sa unutrašnje strane kore. I crvenu kap krvi na njoj. Koje li su to nijanse zelenog, sada?

“Plašt zelena...” rekla je bez emocija.

“A krv...?”

“Krv je bezbojna. To jeste mali problem... primetiti kad se malo krvari.”

Zarekao se da više neće ići sa njom.

U daljoj šetnji gotovo je prečuo da su breze žute sa tragovima boje banana, da su grabovi maslinasto zeleni, bukve smaragdne, a cerovo lišće obrubljeno bojom njegovog tela. Dublje u šumi, dok su mu pod nogama šuštale umirujuće zelene boje opalog lišća, dopustio je da malo tamnozelenog svetla dopre do njegovih zenica. Suze jednostavno ne znaju drugi put.

Nije zapamtio trenutak u kome je odlučio da ostane u tom okruženju. Razlog - takođe. Tražio je i dobio odobrenje. Uredili su mu napuštenu drvenu vodenicu i obezbedili mesečno snabdevanje. Doktor Zidar je imao presudan uticaj svojim stavom da će vreme da učini svoje. Milena Gavrilović otišla je na neki drugi zadatak.

U proleće je Petar uspeo da opipavanjem razluči žuti od ljubičastog krokusa, da oseti mesta gde maslačak još nije počeo da cveta. Uživao je u blagoj čorbi od mladih kopriva; jeo ju je dok su mu prsti još brideli od njenog otrova. Lako je nalazio sremuš, slab miris na beli luk nije mogao da mu izmakne. U maju je namirisao đurđevak i znao da su po livadama krenule ukusne đurđevače. U junu su počinjali vrganji. Samo se jednom prevario i pokupio ludaru. Dvodnevna halucinacija ohrabrila ga je da pred kraj leta okuša ruski rulet sa amanitama. Sa jedne strane vrebale su muhare, pupavke i panterovke, a na drugoj nagradu su davale blagve i biserke. Tu su boje odlučivale gotovo sve.

U dugim slepim šetnjama upoznao je šumu i livade, žubor sbog potoka i mesta gde je, zajažen i hladan, dopuštao sebi brzo kupanje. Naučio je da po mirisu prepozna mesta obrasla nanom i hajdučkom travom, majčinom dušicom i cikorijom, divizmom i kantarionom, kamilicom i rastavićem. Znao je satima da ostane ležeći na nekom proplanku pod brestovima grickajući gorke vrhove kičice. Gorčina u njemu bojila se ljubičastom.

Treće godine sve cveće bilo je kukurek, sve amanite u tonovima zelenog, drveće je podelio na svetlozeleno i tamnozeleno. Sve u nesagledanom senčenju zelenog. Program doktora Zidara odavno je obustavljen, a da Petra uopšte nisu obavestili. Kum Radojica iz obližnjeg sela, (on sam je od Petra tražio da ga zove kumom), preuzeo je na sebe obavezu da ga snabdeva neophodnim namirnicama i alatima, mada su dotacije bile ukinute. Valjda je kumstvo shvatao ozbiljno.

U dugim zimskim večerima Radojica je znao da zanoći kod Petra. Večerali bi slaninu i sir, ukiseljene lisičarke i hleb sa debelom korom za koji je Petar, u međuvremenu, postao pravi majstor. Vruću rakiju su stalno držali na peći. Razgovarali bi o davno proteklim vremenima i izbegavali da pomenu boje.

Proleće četvrte godine donelo je rane grmljavine, ali ne i kiše. Petar je zamišljao puteve kojima daleki žuti oblaci zaobilaze njegov zeleni zatvor i vrteći glavom odlazio na spavanje. Ne otvarajući oči ni po najgušćem mraku, dok su mu se u duši topili poslednji odsjaji crvene, ležao bi dugo budan, sa rukama pod glavom, prebirajući po spektru zelenog, od

žute do plave. Moraće o tome da popriča sa Radojicom, zaricao se.

Radojica se probio do njegove doline, kroz prljavožute smetove ostarelog snega, u vreme novog kukureka. Nekog od kukureka. Neki od cvetova sigurno da jesu, razmišljao je Petar prebirajući krte laticе. Dva uzastopna pucnja, ugovoreni znak, odjekivala su po golim stenama, između kojih je njegovo stanište postojano napuštao potok.

Susret sa Radojicom je ovoga puta bio drugačiji. Posle kratkog, srdačnog zagrljaja, u kome je Petar osetio tragove uzdržanosti i pritvorstva, prijatelj ga je obrlio preko ramena i poveo u kuću. Zatresao je omanjim pletenim balonom pred Petrovim nosom, tako da je u njemu zapljuskala rakija, i rekao:

“Najpre, da popijemo po rakiju...”
“A, posle...?” oprezno upita Petar.

I uđoše u vodenicu.

Popili su po jednu, po drugu, po treću, pre nego što se Radojica odlučio:

“Znaš, kume Petre, Galaktička Federacija više ne postoji...”
“Čuo sam grmljavinu...” zamuče

Petar u pola rečenice.

“Izgleda da se dugo kuvalo, samo mi to nismo znali. Ko pita balkanske seljake?”

“Šta se kuvalo?”

“Postoje i drugi... Kažu, Savet Univerzuma se zove... Nije im odgovaralo kako Federacija uspostavlja Poredak. I sva ograničenja koja su nametali... I sam znaš...”

“Znam. Plavo i žuto, zar ne?”

“Odlučili su da nam vrate...”

“Crvenu...?” Petrov glas ostao je ravan.

Radojica kao da je premišljao da li da nastavi.

“Reci!”

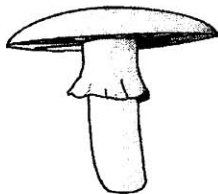
“Ne samo nju. Kao odštetu ćemo dobiti još dve boje koje do sada nismo mogli da vidimo. Zovu se, čini mi se... inferna i vilina...”

Petar po treći put pade u nesvest.

Prenumeranti

dr Milan Radovanović, Danijela Pudrešević, Budo Bukilić, Dušan Ruselić, Zoran Popović, Mirjana Milojković-Đorđević, Nikola Nakaradić, Biljana Maksić, Vlada Valentić, dr Đorđe Barać, Vladimir Barać, Božidar Marinković, Petar Stevanović, Gojko Janjatović, Zoran Moravac, Damjan Krstajić, Mirjana Velić-Lintner, Predrag Stamenković, Ljubomir Đukanović, Dimitrije Ivančević, Jasmina Zec, Ljubivoje Ršumović, Slobodanka Knežević, Milena Radmilović, ak. Dragoslav Mihajlović, dr Jelena Vukojević, Jasmina Glamočlija, Tomislav Bohuš, Gordana Popović, Simonida Đukić, Aleksandar Popović, Srđan Kojičin, Dušan Pešić, Siniša Radić, Dragan Duraković, Brana Petrović, dr Nadežda Ajdačić, dr Aleksandar Krapež, Jelena Beronja, Dušan Mandić, Mirjana Pjević, Ivan Milovanović, Miša Vujošević, dr Petar Milošević, Slobodan Ristić, Branislav Uzelac, dr Milan Matavulj, Milomir Pantić, Dragana Stojiljković, dr Goran Jankes, dr Vukman Čović, Sonja Čolnik, Mirko Petković.

Sastanci MDS:

MDS održava redovne otvorene sastanke ponedjeljkom od 18-20 časova u Mesnoj zajednici *Cvetni trg* Opštine Vračar, Prote Mateje 36, Beograd.

Saradnicima!

Pišite za *Svet gljiva*, ne previše opširno, i po mogućstvu na disketi u TXT formatu. Ponudite nam i svoje crteže, fotografije, ideje... Zahvaljujemo se svim dosadašnjim saradnicima.

Čitaocima!

Pišite nam. Gljivarski poznavaoći će odgovoriti na svako Vaše pitanje.

Knjige

dr Jelena Vukojević.
Praktikum iz mikologije i lihenologije, Univerzitet u Beogradu, 1998.
Ibrahim Hadžić:
Drugi gljivarski korak
Prosveta, Beograd 2002.
Uzelac, dr Vukojević, Milićev, dr Krapež, dr Nikšić, dr Lazarev:
Carstvo gljiva
Građevinska knjiga, Beograd, 1998.

POSTANITE PRENUMERANT

Pretplatništvo omogućuje izlaženje gljivarskog glasnika *Svet gljiva!*

Summary

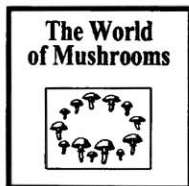
Issue 14 of the World of Mushrooms is finally before us. This issue is the first domestic magazine to publish a list of all macromycete species recorded in the territory of FR Yugoslavia (Serbia and Montenegro) since the middle of XIX century until 1993. Although it is estimated that several thousand macromycetes inhabit the territory of FR Yugoslavia, until and through the end of 1992, when the Mycological Society of Serbia was founded, only some 650 species were officially recorded. (Ivančević: Zabeležene vrste makromiceta u Srbiji i Crnoj Gori do 1993. godine)

During the previous year, a number of specimens of rare macromycete species were found in Serbia, including: *Limacella ochraceolutea*, *Volvariella pusilla*, *Amanita queletii* var. *francheti*, *Volvariella bombinata* var. *flaviceps*, *Dictyophora duplicata*, *Boletus dupainii*, *Boletus rhodopurpureus*, *Clathrus ruber*, *Clathrus archerii* (Davidović: Retke gljive iz naših krajeva).

A short ethnomycological study of fairy rings offers an overview of folklore-based explanations of this phenomenon current among the Serbian and other peoples, as well as a historical survey of hypothesis trying to elucidate this phenomenon from a scientific viewpoint. Also cited are the articles published in the local media several years ago, related to the appearance of the fairy rings, claiming they were of supernatural origin (Ivančević: Vrzino kolo i vilinski prstenovi)

Serbian Mycological Society, in cooperation with the non governmental organization Regional Environmental Centre for Eastern Europe continues monitoring the accumulation of heavy metals in mushroom fruit bodies in Tisa river basin. This study offers the results of two surveys during spring and autumn 2001. (Nikšić, Klaus: Gljive priobalja Tise, sakupljene 2001. kao indikatori zagađenja teškim metalima)

In addition to these articles, Issue 14 of the World of Mushrooms also contains several reviews of mycological publications, reports on mushroom exhibitions in Serbia, different mushroom-related topics of interests, and even a SF story on identifying macromycetes in a world bereft of red colour.

The magazine is open to co-operation. If you are interested in any article from previous issues you may contact us and we shall send you an offprint of the article. Our telephone is:

+ 381 11 533 09 81, Thursday afternoon, contact person Željko Žižak.

Your contributions will be highly appreciated. Please send them to the following address

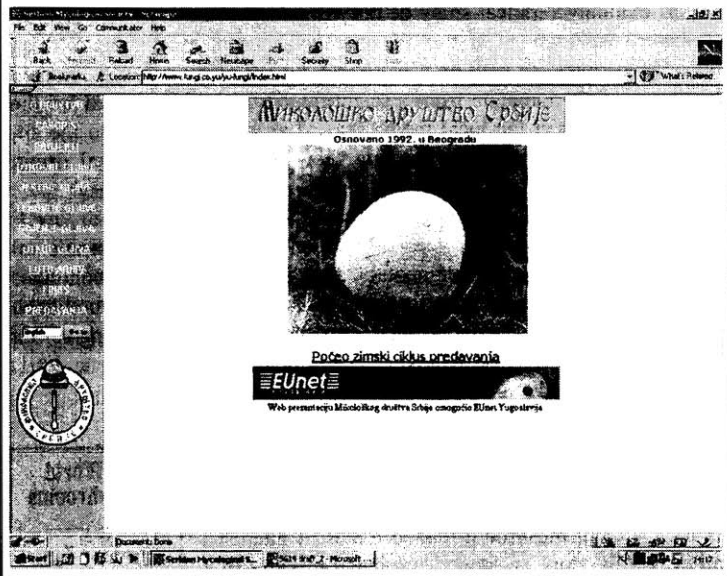
Natural History Museum,
Mycological Department (for *The World of Mushrooms*)
Njegoševa 51, 11 000 Belgrade, Yugoslavia,

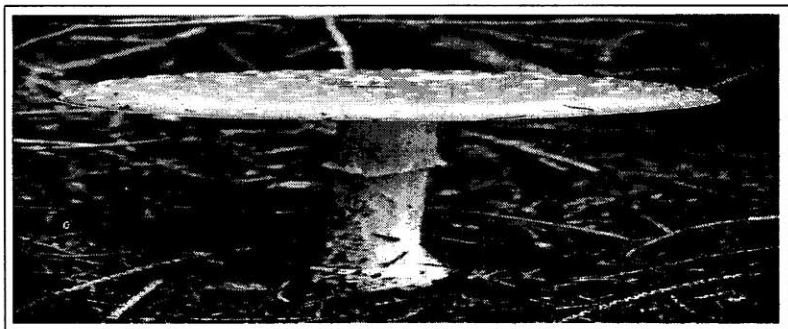
Tel: + 381 11 344 21 47, fax: + 381 11 344 22 65, contact person Boris Ivančević,

Or visit our Home page:

<http://www.fungi.co.yu/yu-fungi>

Mikološko društvo Srbije na internetu možete pronaći na adresi
<http://www.fungi.co.yu/yu-fungi>

Izlazak ovog broja *Sveta gljiva* potpomogao je
Savezni sekretarijat za razvoj nauku i životnu sredinu SRJ.
Zahvaljujemo na finansijskoj pomoći SO Vladimirci.

Prelom: Željko Žižak

Iz Sadržaja:

Retke gljive iz naših krajeva * Gljive priobalja Tise kao indikatori zagađenja teškim metalima * Vrzino kolo i vilinski prstenovi * Sa gljivarske staze - Iz vilinskih kola u miris s plotne * Mycologia montenegrina - treći broj * Iz gljivarske beležnice * Ugroženost i zaštita gljiva u Crnoj Gori, Makedoniji i Hrvatskoj * Izveštaji sa izložbi gljiva: Kraljevo, Banja Koviljača, Obedska bara, Divčibare * Nova vrsta gljive za Srbiju *Pluteus variabilicolor* * "Bez crvene" - naučno fantastična priča

